

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
Факультет гуманітарних наук
Кафедра історії

Магістерська робота

Освітній ступінь – магістр

На тему: «Публіцистична діяльність Володимира Жаботинського в Італії
(1898-1901)»

Виконала: студентка 2-го року навчання,
спеціальності:

032 «Історія та археологія»

Освітньо-наукової програми «Юдаїка»

Мучнік Єлизавета Вадимівна

Науковий керівник: Гірік С.І.,
кандидат історичних наук

Рецензент: Ханін З.Е.,
доктор філософії (PhD)

Магістерська робота захищена
з оцінкою _____

Секретар ЕК _____

«_____» _____ 2021 р.

Київ -2021

**Декларація
академічної доброчесності**

Студентки НаУКМА


Я, Мучнік Єлизавета Вадимівна, студентка 2 року навчання факультету гуманітарних наук, спеціальності: 032 «Історія та археологія»

адреса електронної пошти: yelyzavetamu@gmail.com підтверджую, що написана мною магістерська робота на тему «Публіцистична діяльність Володимира Жаботинського в Італії (1898-1901)» відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, передбачених пунктами 3.1.1 -3.1.6 Положення про академічну доброчесність здобувачів НаУКМА від 07.03.2018 року, зі змістом якого ознайомлений /ознайомлена;

- підтверджую, що надана мною електронна версія роботи є остаточною і готовою до перевірки;
- згоден/згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності, у будь-який спосіб, у тому числі порівняння змісту роботи та формування звіту подібності за допомогою електронної системи Unicheck.
- даю згоду на архівування моєї роботи в репозитаріях та базах даних університету для порівняння цієї та майбутніх робіт.

21.05.2021

Дата



Підпис

Мучнік Є.В.

П.І.Б.студента

АНОТАЦІЯ
магістерської
роботи

Тема: «Публіцистична діяльність Володимира Жаботинського в Італії (1898-1901)»

Автор: студентка 2-го р. н. освітнього ступеня – магістр, спеціальності 032 «Історія та археологія» освітньо-наукової програми «Історія (Юдаїка)»

Науковий керівник: Гірік Сергій Іванович

Захищена: " " _____ 2020

Короткий зміст роботи: у 1898 році, одночасно із переведенням на навчання до Римського університету, В. Жаботинський розпочав свою журналістську діяльність. Його кореспонденції друкувалися зі змінною періодичністю, проте при детальному розгляді і систематизації його публікацій, виявляється можливим на основі цих джерел скласти уявлення про заняття, інтереси, і оточення В. Жаботинського в Римі. Збір свідчень доповнюють також його автобіографічні твори, листування та спогади його сучасників. В даному дослідженні міститься опис публікацій В. Жаботинського за змістовними характеристиками, упорядкування їх за кількісними показниками, а також аналіз історичних умов і передумов їх створення.

The Journalistic Activity of Vladimir Jabotinsky in 1891-1901 in Italy.

Short summary: in 1898, along with entering University of Rome, V. Jabotinsky started his journalistic activity. His sketches have been publishing with varying frequency, but with closer examination and systematization of his works, it seems possible to form an idea of his affairs, interests and surrounds. Collecting of facts is also supplemented by his autobiographical works, correspondence and memoirs of his contemporaries. The research contains description of journalistic sketches of V. Jabotinsky by content characteristics, the ordering by quantitative indicators, and also analysis of the historical conditions and preconditions of their creating.

Зміст

Вступ	4
Розділ 1. Історіографічний огляд та характеристика джерел	8
1.1. Стан наукової розробки.....	8
1.2. Характеристика джерельної бази.....	18
Розділ 2. Рання творчість і вплив соціально-політичного контексту на погляди В. Жаботинського в Італії	24
2.1. Ранній етап становлення творчості В. Жаботинського.....	24
2.2. Образ італійського суспільства на межі XIX і XX століть у публікаціях В. Жаботинського.....	34
2.3. Відображення єврейської ідентичності В. Жаботинського в його публікаціях.....	44
Розділ 3. Характеристика публікацій В. Жаботинського за змістом	54
3.1. Художні твори.....	54
3.2. Публіцистика.....	60
3.3. Класифікація за кількісними показниками.....	66
Висновки	73
Список джерел і літератури	75
Додатки	94

Вступ

Володимир Жаботинський є пам'ятною фігурою для історії України та історії Держави Ізраїль. У 2020 році в обох країнах урочисто відзначався ювілей від дня його народження. Часто це супроводжувалося освітніми заходами, на яких було представлено різні аспекти його життя. В деяких колах його особистість є популярною, в деяких – майже культовою.

Більшість з того, що нам відомо про В. Жаботинського, написано не фаховими істориками. Достатньо великий пласт інформації відтворено його сучасниками і доповнено їхніми спогадами. Також значну частину свідчень щодо діяльності В. Жаботинського зібрано і досліджено фахівцями з філології.

Упродовж життя В. Жаботинський постійно змінював місце проживання, внаслідок чого джерела, що безпосередньо стосуються його діяльності, до того ж написані різними мовами, певний час були розсіяні майже по всьому світу. Деякі з них стали доступними дослідникам відносно нещодавно, частина з них ще потребує належного опрацювання.

Загальний контекст. В. Жаботинський (1880-1940) народився і провів дитинство в Одесі. У 18-тирічному віці почав професійну діяльність як журналіст. Пізніше, вже як лідер заснованої ним радикальної течії в сіонізмі, значну частину своєї діяльності присвятив зміцненню позицій єврейської сторони на території майбутньої Держави Ізраїль.

Усе свідоме життя він плідно працював як письменник і публіцист. Серед його художніх праць – романи, вірші, новели, п'єси, художні переклади. Серед публіцистичних – газетні замітки, кореспонденції, фейлетони тощо.

Обґрунтування теми. Для дослідження нами виділено період діяльності В. Жаботинського з 1898 по 1901, тобто роки, коли він перебував на навчанні в Римському університеті і в той самий час розпочав свою професійну діяльність як кореспондент одеської газети.

Основним джерелом для дослідження було взято кореспонденції, які В. Жаботинський створював протягом зазначеного періоду. Вони є достатньо інформативним джерелом, що відображає, окрім актуальних подій тогочасної Італії, власні погляди автора та коло його зацікавлень. Таким чином наше дослідження доповнює вже існуючі дослідницькі надбання стосовно інтелектуальної діяльності В. Жаботинського.

Публікації В. Жаботинського за 1898-1901 роки передруковані в другому томі «Повної збірки творів Жаботинського» (гол. редактор – Ф. Дектор), відповідно цю книгу було використано в дослідженні як джерело. Ми порівняли доступні публікації в газеті «Одесские новости» з їхніми передруками у збірці за редакції Ф. Дектора. При цьому не виявлено різночитань.

Метою дослідження є аналіз і систематизація усіх нині відомих статей В. Жаботинського, створених ним протягом 1898-1901 років, та описання їх в контексті місця і часу їх створення.

Відповідно до мети поставлено наступні **завдання**:

- з'ясувати передумови переїзду В.Жаботинського в Італію;
- охарактеризувати культурне середовище, в якому В.Жаботинський перебував протягом 1898-1901 років;
- виділити і описати формулювання в публікаціях В.Жаботинського 1898-1901 років, які можуть характеризувати єврейську ідентичність автора;
- визначити основні змістовні тенденції в публікаціях В.Жаботинського 1898-1901 років;
- підрахувати і проаналізувати періодичність виходу публікацій В.Жаботинського протягом 1898-1901 років.

Об'єктом дослідження є публікації В. Жаботинського в періодичних виданнях, написані ним в період з 1898 по 1901 роки.

Предметом дослідження є відображення подій європейської історії та процесу інтелектуальної еволюції В. Жаботинського в його публіцистиці зазначеного періоду.

Методологічна база. В межах дослідження було використано методи якісного і кількісного контент-аналізу, критичного і перехресного аналізу джерел, а також хронологічний і контекстуальний методи.

Хронологічний метод було використано в підрозділі 2.1. для з'ясування умов, за яких В. Жаботинський розпочав свою професійну діяльність як публіцист. А також в підрозділі 3.3. для укладення хронології виходу його публікацій протягом 1898-1901 років.

Метод контекстуального аналізу застосовано в підрозділі 2.2. для характеристики середовища, в якому В. Жаботинський формував матеріали для своїх кореспонденцій, і визначення ймовірних чинників, що впливали на зміст його публікацій.

Метод критичного аналізу джерел застосований в підрозділі 2.3. для виявлення в публікаціях В. Жаботинського згадок і відсилань, що прямо або опосередковано торкаються проблеми євреїв в діаспорі.

Якісний контент-аналіз застосований в підрозділах 3.1., 3.2. для визначення основних змістовних тенденцій в публікаціях В. Жаботинського.

Кількісний контент-аналіз застосований в підрозділі 3.3 для підрахунку публікацій, що виходили протягом кожного окремого часового періоду (місяця) і аналізу на основі цих даних періодичності, з якою В. Жаботинський працював. А також простеження його переходу з одного періодичного видання до іншого.

Метод перехресного аналізу джерел доповнює свідчення, отримані у кожному із підрозділів.

Хронологічні межі визначені періодом перебування В. Жаботинського на навчанні в Римському університеті, яке він поєднав зі своїм першим професійним відрядженням як журналіста-кореспондента. Нижня хронологічна межа – листопад 1898 року, прив'язана до появи першої кореспонденції В. Жаботинського з Риму. Верхня хронологічна межа – серпень 1901 коли В. Жаботинський повернувся до Одеси і вже звідти

продовжив працювати в одній із місцевих газет, відмовившись від італійського диплому.

Розділ 1. Історіографічний огляд та характеристика джерел

1.1. Стан наукової розробки

Володимир Жаботинський набув авторитету і широкого кола прибічників по всьому світу ще у достатньо молодому віці. Відповідно потреба в дослідженні його діяльності виникла ще наприкінці 20-х років минулого століття. Згодом, вже у другій половині ХХ століття, його популярність зросла ще більше коли до влади в сучасній Державі Ізраїль прийшли його послідовники.

Збір свідчень про життя В. Жаботинського та збирання його інтелектуальної спадщини почалося вже під час його діяльності як політичного діяча. Так, наприклад, у 1930-му році один із випусків щотижневика «Рассвет» (друкованого органу сіоністів, на той час видавався в Парижі) був повністю присвячений В.Жаботинському з приводу його п'ятдесятирічного ювілею. На той час В. Жаботинський до того ж був членом редколегії журналу. В цьому випуску були надруковані спогади його сучасників – колег і друзів, яким в різні часи доводилося взаємодіяти з ювіляром. В тому числі були надруковані спогади його колег з видавництв «Одесские новости» та «Одесский листок»¹, що є особливо актуальним для нашого дослідження.

Існує декілька монографій, в яких описано повну біографію В. Жаботинського протягом усього його життя. Це англійська праця Йосефа Шехтмана «Життя і часи Володимира Жаботинського» («The life & Times of Vladimir Jabotinsky»), видана у 1956 році; івритомовна праця 1964 року Йосефа Недави «Зеев Жаботинський»; івритомовна праця Шмуеля Каца «Жабо» 1993 року.

¹ Markish S. Жаботинский – русский журналист/ *Cahiers du Monde Russe et Sovietique*. 1990. Vol. 31. С. 62

Ш. Кац в своїй книзі згадує, що життя В.Жаботинського описували також Шалом Шварц та Шломо Гепштейн². Обидва були колегами В. Жаботинського в періодичних виданнях.

Усі зазначені біографії написані людьми, які особисто знали В. Жаботинського. Особисте знайомство з В. Жаботинським дозволило авторам достатньо детально представити портрет особистості, однак варто зазначити, що усі три автори познайомилися з В. Жаботинським тоді, коли він був уже відомою особистістю, мав певний образ серед тих, хто його знав, і відповідно крізь цей образ і сприймався своїми сучасниками.

До того ж автори біографій хоча і стали прямими свідками певних подій в житті В. Жаботинського, але про його юність вони знають щонайкраще з його власних спогадів. Час, коли створювалися основні біографії В. Жаботинського, відокремлює авторів від досліджуваного нами періоду, не менше ніж на двадцять років.

Зупинимося окремо на кожній праці. Першим біографом В.Жаботинського став його близький прибічник Й. Шехтман, він створив велику двохтомну працю «Життя і часи Володимира Жаботинського», в якій автор описує життя В.Жаботинського починаючи від його дитинства.

Й. Шехтман і В. Жаботинський познайомилися ще у 1920-х роках, вони працювали разом протягом тривалого часу. Разом із В. Жаботинським він відмовився від членства в Сіоністській організації, а також брав участь у формуванні Союзу сіоністів-ревізіоністів у 1925 році. Вони також разом працювали в редакційній колегії щотижневика «Рассвет» у 30-х роках.

Окрім цього, провівши дитинство та юність в Одесі, Й.Шехтман також поділяв погляди В.Жаботинського стосовно становища українців на території Російської імперії та прагнув покращити українсько-єврейські взаємини. Він створював праці на ці теми та закликав до вивчення цих питань.

² Katz Sh. Lone Wolf. A Biography of Vladimir (Ze'ev) Jabotinsky. NewYork.1996. Vol. 1. P. 2.

В монографії «Життя і часи Володимира Жаботинського» детально описана біографія діяча, включаючи дитинство, описання умов, в яких народився і виріс В. Жаботинський та його юність і перша подорож до Італії. Він приділив достатньо багато уваги періоду життя В. Жаботинського до того, як той почав брати участь в конгресах Всесвітньої сіоністської організації.

Тим не менш Й. Шехтмана критикують за надмірну захопленість національним героєм³, «апологетичний» характер доповіді⁴. Ізраїльський політик, який згодом написав свою версію повної біографії В.Жаботинського, Ш. Кац серед недоліків цієї праці визнав також брак інформації, що мала б спиратися на джерела британських архівів. Таким чином він наголошував на тому, яку роль Британія відіграла у створенні Держави Ізраїль. Зокрема він мав на увазі документи, які було відкрито для дослідників аж в 70-х роках минулого століття. Власне в своїй праці Ш. Кац спробував заповнити цей недолік⁵. Варто зазначити, що при цьому він жодним чином не заперечував цінність праці Й. Шехтмана як найпершої біографії, складеної оперативно після смерті В.Жаботинського.

Значна цінність правці Й. Шехтмана полягає в тому, що він першим після смерті В. Жаботинського створив детальну біографію з великою кількістю подробиць не тільки щодо його творчої або політичної діяльності, але й щодо повсякденного життя. Достатньо докладно було описано стосунки В.Жаботинського з родиною, його дитячі захоплення.

Описуючи перше відрядження В. Жаботинського як кореспондента одеської газети, Й. Шехтман одразу зазначив, що Італія справила на В. Жаботинського велике враження і всеохоплююче вплинула на його життя.

³ Katz Sh. Lone Wolf. A Biography of Vladimir (Ze'ev) Jabotinsky. NewYork. 1996. Vol. 1. P. 2.

⁴ Markish S. Жаботинский – русский журналист/ *Cahiers du Monde Russe et Sovietique*. 1990. Vol. 31. С. 63.

⁵ Katz Sh. Lone Wolf. A Biography of Vladimir (Ze'ev) Jabotinsky. NewYork. 1996. Vol. 1. P. 3.

Зокрема було згадано лекції Антоніо Лабріоли та Енріко Феррі, які В. Жаботинський охоче відвідував, і які налаштували його на позитивне ставлення до лівих соціалістичних поглядів. Але при цьому автор біографії вбачає в філософії А. Лабріоли спільні риси з тим, як пізніше В. Жаботинський оформив своє бачення сіоністських ідей. Таким чином Й.Шехтман обґрунтовує вплив італійського оточення на формування більш зрілих поглядів свого героя.

Що стосується саме публіцистичної діяльності В. Жаботинського Й. Шехтман лише загально описав тематику його статей і означив їх як легкі, дотепні, блискучі, але такі, що не мають жодного стосунку до майбутньої сіоністської діяльності. В даному випадку під такою характеристикою автор міг мати на увазі, що статті хоча і гарно написані, але за великим рахунком не варті уваги.

З усіх біографів В. Жаботинського Й. Шехтман провів зі своїм героєм найбільшу кількість часу. Він мав можливість чути від В.Жаботинського власні спогади за різних обставин, тобто не обов'язково це був продуманий художньо оформлений виклад, як в автобіографічній праці В. Жаботинського «Історія моїх днів» («Sipur Yama'u»), а ймовірно цілком щира розповідь.

Скоріше за все ідея створення детальної біографії Жаботинського прийшла до Й. Шехтмана ще за життя В. Жаботинського, ймовірно він навіть робив певні записи, які згодом використав при написанні біографії. І це позитивно вплинуло на наповненість його праці.

Через 10 років історик Й. Недава написав ще одну біографію В.Жаботинського. Спочатку його праця назвалася «Володимир Жаботинський», в наступних редакціях і перекладах книга виходила під назвою «Зеев Жаботинський: людина та її боротьба» («ha-ish ve-maavkav»)⁶.

⁶ Yosef Nedava. Zeev Zhabotinskiy. Ish Ve-maavkav. Tel-Aviv: Institute of Jabotinsky, 1986. 84 p.

Й. Недава свого часу приєднався до ревізійоністського руху і мав можливість декілька разів особисто спілкуватися з В. Жаботинським⁷.

Й. Недава не був близьким другом В.Жаботинського, не брав в нього інтерв'ю, а отже не міг знати деталі про життя В. Жаботинського. Описуючи біографію, зокрема що стосується дитинства і юності, В.Жаботинського, він фактично робить короткий переказ власної автобіографії В.Жаботинського, яка вийшла в світ у 1937 році. Відповідно, як і в автобіографії В.Жаботинського, в цій праці дуже мало сказано стосовно першої подорожі В.Жаботинського в Італію.

Хоча праця Й. Недави багато в чому базується на автобіографії В. Жаботинського, яка сама по собі сповнена певних неточностей та протиріч, цінність праці Й. Недави не можна заперечувати. Оскільки ця біографія стала однією із перших спроб після смерті В. Жаботинського написати біографічний роман про нього в той час, коли в Ізраїлі ще домінувала політика партії опозиційної поглядам В. Жаботинського. І саме ця біографічна праця в решті стала однією з найпопулярніших у широких колах. Написана на івриті, книга була перекладена на інші мови вже протягом другої половини ХХ ст.

Варто також зазначити, що Й. Недава був професійним істориком. Значну частину своїх праць він присвятив дослідженню діяльності В.Жаботинського, він прагнув покращити репутацію політичного діяча⁸, який на той час мав образ неоднозначної і дуже суперечливої фігури в історичній пам'яті Держави Ізраїль.

Одну з перших праць пов'язаних з творчістю В. Жаботинського, Й. Недава створив у 1963 році. Це була збірка творів В.Жаботинського, в яких так чи інакше фігурував жіночий образ, відповідна назва збірки – «Образ жінки в очах В. Жаботинського» («Damut ha-isha be-eyneni

⁷ Entsiklopediya le-halutsey ha-ishuv ve-bonav: 19 vol. / Ed. D.Tidhar. URL: <http://www.tidhar.tourolib.org/> (дата останнього звернення: 13.05.2021) P. 5137-5138

⁸ Yosef Nedava. Ha-“yamin” be-tsevat ha-“hegemoniya ha-poalit”/ *Nativ*. 1988. № 1. P. 60

Zhabotinskiy»). Він і надалі збирав твори В. Жаботинського у тематичні збірки.

Наступним біографом В. Жаботинського став Ш. Кац. Він створив об'ємну за розміром працю, яка складається з двох томів. Івритомовна книга вийшла у 1993 році під назвою «Жабо», через декілька років була перекладена англійською і мала назву «Одинокий вовк: біографія Зеєва Жаботинського» («Lone wolf: A biography of Vladimir Ze'ev Jabotinsky») 1996 року.

У вступі до англійської версії своєї праці Ш. Кац описав загальне враження, яке справляв на нього В. Жаботинський, він називає його своїм вчителем. При цьому він попереджає читача, що попри своє захоплення, він критично ставиться до описаних ним подій.

Більшу частину двохтомної праці Ш. Каца складає опис політичної діяльності В. Жаботинського. А стосовно періоду перших кроків В. Жаботинського у його публіцистичній діяльності, автор біографії висловив сумнів стосовно того, що статті В. Жаботинського того періоду взагалі збереглися і навряд чи їх можливо дослідити. Хоча далі він все ж таки висловлює надію на те, що можливо в деяких архівах статті газет часів Російської імперії все ж таки збереглися⁹. Відповідно з праці Ш. Каца ми мало що дізнаємося про діяльність В. Жаботинського у 1898-1900 роках.

Довгий час перші публіцистичні праці В. Жаботинського дійсно залишалися невідомими. Дослідження, присвячені його ранній творчості, стали з'являтися відносно нещодавно. На початку двохтисячних почали з'являтися дослідження, перш за все філологічні, які висвітлюють ранню творчість В. Жаботинського.

Такі дослідники як М. Станіславський, С. Натковіч, Л. Кацис, змінили ракурс уваги в біографії Жаботинського з його політичної діяльності на творчу. Таким чином в науковому колі з'явилися нові дискусійні теми, які

⁹Katz Sh. Lone Wolf. A Biography of Vladimir (Ze'ev) Jabotinsky. New York. 1996. Vol. 1. P. 4-5.

резонують зі сталими уявленнями про В. Жаботинського як єврейського національного діяча.

Описуючи по-новому коло зацікавлень юного В. Жаботинського, дослідники прагнули простежити шлях формування більш зрілих поглядів В. Жаботинського. Таким чином дослідження діяльності В. Жаботинського перейшло в поле інтелектуальної історії, в якому дослідники досягли чималих успіхів. Саме це коло дослідників, таких як М. Станіславський в англomовному просторі, або Л. Кацис в російськомовному, описали нові джерела, які призвели до вельми несподіваних висновків.

Що стосується особистісних цінностей В. Жаботинського, деякі дослідники пропонують думку, що Жаботинський мав типові західноєвропейські життєві установки, навіть не дивлячись на його щирю симпатію до східної єврейської культури. Такий підхід пропонує М. Станіславський в своїй монографії «Zionism and the Fin de Siècle»¹⁰. В ній він прослідковує перехід думок відомих сіоністських діячів від космополітизму до націоналізму на межі XIX і XX століть.

Окреме дослідження він присвятив ранній творчості В. Жаботинського, зокрема найменш дослідженому жанру з усіх, що той використовував, – театральні п'єси. В драмі «Міністр Гамм» історик М. Станіславський вбачає докази явної антипатії юного В. Жаботинського до націоналізму і радикальних дій, спрямованих на збереження національних територій, що є майже повною протилежністю його більш пізніх поглядів.

Відносно нещодавно був знайдений текст однієї з драм В. Жаботинського, яка називається «Ладно». В своїй автобіографії він сам писав, що вона загублена¹¹, проте в Центральному державному архіві

¹⁰Stanislawski M. Zionism and the fin de siècle: cosmopolitanism and nationalism from Nordau to Jabotinsky. Berkeley: University of California Press, 2001. P. 126-127.

¹¹ Zeev Zhabotinskiy. Sipur Yamay, 1937 (фрагменти автобіографії В. Жаботинського). URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=114664> (дата останнього звернення 14.05.2021) P. 19.

літератури і мистецтва в Санкт-Петербурзі вона була знайдена і досліджена¹². В цьому тексті М. Станіславський помітив таку філософську позицію, також далеку від більш зрілих відомих поглядів В. Жаботинського, яка є взагалі аполітичною і має розглядатися тільки «в контексті тогочасної кризи російської інтелігенції»¹³.

Дослідники як Л. Кацис і З. Копельман підкреслюють вплив російськомовного оточення та освіти, здобутої в Російській імперії, на творчість В. Жаботинського¹⁴. Л. Кацис називає В. Жаботинського типовим російським письменником¹⁵ і корифеєм південної школи російськомовних письменників.

Філолог, історик літератури Л. Кацис взагалі помітно виділяється серед сучасних дослідників творчості В. Жаботинського. В книжці «Русская весна Жаботинского» він наводить детальну аргументацію щодо атрибутування В. Жаботинському деяких статей 1900-1905 років в таких виданнях як «Северный курьер», «Одесский листок», «Освобождение». Варто зазначити, що зазначені атрибуції Л. Кациса не стали загальноприйнятими в усьому науковому просторі¹⁶.

Усі ці нові знахідки доводять, що період юності В. Жаботинського і досі залишається недостатньо дослідженим, при тому, що вже починаючи з вісімнадцятирічного віку він достатньо плідно працював.

Ранню творчість В. Жаботинського і його участь в літературному житті письменників Російської імперії досліджувала також літературознавиця Є. Іванова. В її праці «ЧіЖ» увага зосередження на діяльності

¹²Stanislawski M. Jabotinsky as Playwright: New Texts, New Subtexts. *Studies in Contemporary Jewry*. Oxford, 1996. Vol. 12. P. 41.

¹³ Stanislawski M. Jabotinsky as Playwright: New Texts, New Subtexts. *Studies in Contemporary Jewry*. Oxford, 1996. Vol. 12. P. 47

¹⁴ Копельман З. Жаботинский: от романтики чтения к поступку /Judaica Petropolitana. 2017. № 8. С. 122

¹⁵Кацис Л. «Русская весна» В. Жаботинского. Москва. 2019. С. 22-23.

¹⁶ А. Френкель. Фальсификация Жаботинского нон-стоп. URL: http://narodknigi.ru/journals/111/falsifikatsiya_zhabotinskogo_non_stop (дата останнього звернення 13.05.2021).

В. Жаботинського і його друга К. Чуковського. Авторка спирається в основному на першоджерела, такі як листування В. Жаботинського і К. Чуковського, щоденник К. Чуковського, доноси з Департаменту поліції. Ця праця доповнює коло літератури, і якій аналізується образ юного Жаботинського до того або на самому початку того, як той захопився сіоністським рухом.

У 2014 році вийшла праця журналіста і письменника Гілея Галкіна «Жаботинський: життя» («Jabotinsky: a Life»). В ній автор також робить біографічний опис і вже приділяє більше уваги юності В. Жаботинського та намагається простежити вплив культурного оточення в Одесі та в Римі на формування подальших поглядів В. Жаботинського.

Г. Галкін також підкреслив значення перебування В. Жаботинського в Італії, яке його збагатило культурно і дозволило «відчутти смак європейської культури»¹⁷. Але все ж таки більше уваги він приділив дослідженню культурного впливу міста Одеси.

В книзі «Jabotinsky: a Life» з опису перебування В. Жаботинського в Італії видно, що автор спирається на автобіографію Жаботинського, його художні автобіографічні твори та біографію Й. Шехтмана. Він достатньо повно описав італійське оточення, проте детально на публікаціях, які створював В. Жаботинський, він не зосереджувався.

Одним з найновіших досліджень, присвячених впливу італійського оточення, провела С. Натковіч. В її статті «Полемика щодо «кризи марксизму» та формування ранньої ідеології Жаботинського 1898-1903» (Pulmus “mashber ha-marksizm” ve-gibush tfisotav ha-ideologiyot ha-mokdamot shel Zhabotinskiy)¹⁸ і книзі «Поміж небесного сяйва» («Beyn Aneni Zohar»)¹⁹ перебування В. Жаботинського в Римі описується дуже докладно. С. Натковіч описала те як атмосфера, коло спілкування і тогочасні

¹⁷ Halkin H. Jabotinsky: A Life. New Haven, 2014. P. 50

¹⁸ Natkovich S. Pulmus “mashber ha-marksizm” ve-gibush tfisotav ha-ideologiyot ha-mokdamot shel Zhabotinskiy, 1898-1903. *Iyunim be-tekufat Israel*. Jerusalem, 2012. P. 1-24.

¹⁹ Natkovich S. *Beyn Aneni Zohar*. Jerusalem, 2015.

філософські тенденції вплинули на формування його думок. В своїх працях авторка часто посилається на статті В.Жаботинського з газет «Одесский листок» та «Одесские новости». Таким чином її праці прямо перетинаються з нашим дослідженням.

Існує також книга спогадів сина В. Жаботинського – Ар'є Жаботинського «Мій батько Зеев Жаботинський» («Avi Zeev Zhabotinskiy»)²⁰, видана вже після смерті автора, у 1980 році, за редакції Я.Шавіта. В цій книзі автор свідчить про свій власний досвід спілкування з батьком і події, що вплинули на нього особисто. Тому цілком природно, що період 1898-1901 років в даній книзі не зачіпляється.

В україномовному просторі існує декілька робіт, присвячених В. Жаботинському, в яких аналізуються його роздуми стосовно української державності. Найвідоміші з них — книга І. Клейнера «Владімір (Зеев) Жаботинський і українське питання. Вселюдськість у шатах націоналізму»²¹ (написано українською у 1890-х роках, уперше видано у 1995 році, перевидано в англійському перекладі 2000 року) та стаття А. Подольського «Володимир Жаботинський та українські національні змагання першої чверті ХХ століття: дискусія щодо цінностей міжетнічних взаємин»²². В цих роботах мова йде про ставлення В. Жаботинського до положення українців в Російській імперії на початку ХХ століття, виражених в його статтях «Урок ювілею Шевченка»²³ та «Non Multum, Sed Multa»²⁴.

Отже, загалом постать В.Жаботинського цікавить українських дослідників та є актуальною для політики пам'яті сучасної Держави Ізраїль. Його біографія описана в достатньо об'ємних працях. Протягом останніх

²⁰ Zhabotinskiy A. Avi Zeev Zhabotinskiy. Tel-Aviv, 1980. 215 p.

²¹Клейнер І. Владімір (Зеев) Жаботинський і українське питання. Вселюдськість у шатах націоналізму. Київ-Едмонтон: Канадський інститут українських студій, 1995. 263 с.

²²Подольський А. Володимир Жаботинський та українські національні змагання першої чверті ХХ століття: дискусія щодо цінностей міжетнічних взаємин. *Наукові записки ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України*. Київ, 2010. № 49. С. 185-192

²³ В. Жаботинський. Фельетони. СПб, 1913. С. 231-242

²⁴ В. Жаботинський. Non multum, sed multa / Незалежний культурологічний часопис «І». 1996. № 8. С. 53-60.

тридцяти років в науковому просторі стало більше приділятися уваги юності В. Жаботинського. Але зрозуміло, що в контексті всього життєвого шляху діяча, або навіть лише його юності, відрядження в Італію – це дуже маленький за часом період. Тому коли хтось із дослідників приділяв увагу юності В. Жаботинського, то частіше зосереджувався більше на описі культурного оточення міста Одеси.

Більшість досліджень діяльності В. Жаботинського складають івритомовні, англійськомовні і російськомовні праці. Отже, є очевидна потреба доповнити україномовний простір працями і перекладами стосовно діяльності В. Жаботинського.

1.2. Характеристика джерельної бази

Історичні джерела, використані для дослідження, можна класифікувати за змістом на оповідні, документальні та джерела особового походження. Оповідні в свою чергу можна розділити за способом опрацювання на масові і немасові.

До оповідних масових джерел віднесено газетні статті, які В. Жаботинський писав в період з 1898 по 1901 рік. Вони є основним джерелом, навколо якого побудовано дослідження.

Використання цього джерела як основного обґрунтовується тим, що газетні статті В. Жаботинського, які виходили в пресі з певною періодичністю є наразі найбільш вичерпним відображенням його інтелектуальної діяльності під час його першої подорожі в Італію.

Протягом зазначеного періоду В. Жаботинським було написано понад сто статей. Серед газет, в яких були знайдені та ідентифіковані статті В. Жаботинського, відомо три газети, які видавалися в Одесі («Южное обозрение», «Одесские новости», «Одесский листок») і одна газета, видавництво якої знаходилося в Петербурзі («Северный курьер»).

В газеті «Одесский листок» статті В. Жаботинського найчастіше мали заголовок «Рим» або «Листи з Риму». В газеті «Одесские новости» його статті друкувалися під заголовком «Рим». Деякі публікації мали окрему

назву, пов'язану зі змістом. В одеських газетах також публікувалися короткі художні твори В.Жаботинського.

Опрацювання такої кількості матеріалу з різних видань, які до того ж знаходяться в різних країнах, стало можливим завдяки роботі, яку виконала група дослідників Культурно-освітнього центру «КОВЧЕГ»²⁵ під керівництвом головного редактора Ф. Дектора. Ними було зібрано з газет, в яких міг працювати В. Жаботинський, всі статті, які йому ймовірно належать, та надруковано їх в окремій збірці. Ця збірка є частиною багатотомної праці «Повна збірка творів Жаботинського» («Полное собрание сочинений Жаботинского», далі «ПЗТЖ»), яке виходить з 2007 року. Статті, які В. Жаботинський створював під час свого перебування в Італії, зібрані в першій книзі другого тому видання.

Щодо автентичності статей доводиться довіритися укладачам видання. Оскільки В. Жаботинський мав багато псевдонімів, його авторство над деякими статтями не є цілком очевидним, проте при більш детальному дослідженні його біографії, можна впевнитися, що псевдоніми, відібрані укладачами «Повної збірки творів Жаботинського», є цілком доречними.

Підпис «Altalena» не викликає сумнівів, оскільки мова йде про найвідоміший псевдонім В.Жаботинського, він і сам його згадував у своїх мемуарах²⁶. Або псевдонім «Эгаль» та схожі з ним «В. Эгаль» та «Вл. Эгаль» – це ім'я В. Жаботинський згадує у листуванні з В. Короленком²⁷.

Стосовно криптонімів, які зустрічаються в публікаціях того періоду (наприклад, «Вл. И.», «В. Э.»), хоча в них і немає прямої вказівки на

²⁵ Кацис Л. Подземное пламя. К выходу в свет первых томов Полного собрания сочинений Жаботинского. URL: <http://www.jerusalem-korczak-home.com/np/nal/09/np162.html> (дата останнього звернення 16.05.2021).

²⁶Zeev Zhabotinskiy. Sipur Yamay, 1937 (фрагменти автобіографії В.Жаботинського). URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=114664> (дата останнього звернення 14.05.2021) Р. 22.

²⁷Лист В.Жаботинського до В.Короленко від 26 квітня 1898 р. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=102446> (дата останнього звернення 14.05.2021).

авторство В. Жаботинського, їх можна логічно зв'язати з ім'ям В. Жаботинського або з його відомими псевдонімами. До того ж існує офіційна бібліографія В. Жаботинського, видана Інститутом Жаботинського в Ізраїлі у 2007 році, в ній присутні всі зазначені псевдоніми²⁸.

Пошук статей В. Жаботинського саме у зазначених періодичних виданнях обґрунтований згадками про ці газети самим В. Жаботинським у своїх мемуарах²⁹, а також в одній з його біографій³⁰. Проте при перехресному розгляданні творів, опублікованих у збірці Ф. Дектора та тих, що перелічені в бібліографії, складеній при Інституті Жаботинського, виникають певні розбіжності. Зокрема це стосується публікацій в газеті «Северный курьер». В офіційній бібліографії така газета не згадується, в той час як в збірнику Ф. Дектора опубліковано декілька статей з даної газети, атрибутованих В. Жаботинському. Такі атрибуції можуть бути цілком доречними. Як вже було зазначено, В. Жаботинський дійсно згадував в своїй автобіографії, що незабаром після того як він почав друкуватися в «Новинах», його статті почали з'являтися і в «Северном курьере». Опубліковані атрибуції підписані криптонімом «Вл. Ж.», яке зрозумілим чином асоціюється з ім'ям В. Жаботинського. До того ж, деякі статі з «Северного курьера» достатньо близько, в деяких абзацах майже дослівно, збігаються зі статтями В. Жаботинського, опублікованими в той самий час в «Одесском листке»³¹.

Не потрапили також до бібліографії деякі публікації з газети «Южное обозрение», що опубліковані у «ПЗТЖ» із зазначенням псевдоніму «Вл. И.».

²⁸ The Writings of Ze'ev Jabotinsky. A Bibliography (1897-1940) / comp. M. Graur. Tel Aviv: The Jabotinsky Institute in Israel, 2007. 829 с.

²⁹ Zeev Zhabotinskiy. Sipur Yamay, 1937 (фрагменти автобіографії В. Жаботинського). URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=114664> (дата останнього звернення 14.05.2021) Р. 19, 22.

³⁰ Shehtman J. Rebel and Statesman. Vladimir Jabotinsky. The early years. New York: American Book-Stratford Press, 1956. Р. 77

³¹ Напр. Эгаль. Письма из Рима в газеті «Одесский листок» та Вл. Ж. Италия в 1899 году в газеті «Северный курьер». Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 237, С 241.

Оскільки згаданий том зі збірки творів Жаботинського вийшов на рік пізніше останнього перевипуску бібліографії, можна припустити, що одна праця доповнює іншу. Проте загальноприйнятої думки в науковому світі щодо нових атрибутованих публікацій наразі немає. В цьому дослідженні розглянуто атрибутовані статті, проте в підрахунках ми триматимемося офіційної бібліографії.

Зазначимо, що, незбіги бібліографії зі збіркою Ф. Дектора хоча і завдають певних перешкод, але не впливають суттєво на висновки нашого дослідження.

В межах даного дослідження статті В. Жаботинського в періодичних виданнях віднесені до масових, оскільки ці джерела представлені в дослідженні групами, які були виділено в результаті аналізу.

До немасових оповідних джерел відносимо мемуари В. Жаботинського, його автобіографічні замітки для різних словників та енциклопедій та серію його коротких художніх творів, які містять автобіографічні елементи, «Studentesca: з життя російських студентів закордоном». Ці твори виходили в газеті «Одесские новости» по частинах з жовтня 1900 по березень 1901³². А також збірка під авторством Altalena 1903 року «Всередині студентської богемі»³³, а також більш пізній твір «Діана»³⁴. З цієї літератури можна фрагментарно ознайомитися з деякими сторонами діяльності В. Жаботинського в Італії.

Мемуари В. Жаботинського написані івритом і видані у 1937 році під назвою «Історія моїх днів» («Sipur Yamay»)³⁵. Хоча в межах історичного джерелознавства мемуари традиційно класифікують як джерела особового

³² Напр. Altalena. Studentesca: из жизни русских студентов за границей. Очерк I-й. *Одесские новости*. 1900. № 510. 16 октября. С.1.

³³ Altalena. В студенческой богеме. Новеллы. Одесса, 1903.

³⁴ Жаботинский В. Диана. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2007. Т.1. С. 453-459

³⁵ Zeev Zhabotinskiy. Sipur Yamay, 1937 (фрагменти автобіографії В.Жаботинського). URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=114664> (дата останнього звернення 14.05.2021).

характеру³⁶, в даному випадку автобіографію В. Жаботинського віднесено до оповідного джерела, оскільки автор свідомо писав ці спогади для опублікування. Відповідним чином варто формулювати критичне ставлення до цього джерела, оскільки воно проходить через призму усвідомлення автором того, що він пише для широкого кола читачів. При цьому може мати мету наставляти читачів на певну ідеологічну хвилю, як в інших своїх працях, виданих в той самий період.

Ще одним фактором, який впливає на точність сприйняття цієї праці, є дата написання. В. Жаботинський почав писати спогади у 1920-х роках. Тож на той час його відділяло більше двадцяти років від його першої подорожі в Італію. Деякі власні назви навмисно змінені або забуті автором.

Інші біографічні данні, в написанні яких В. Жаботинський брав безпосередню участь, виходили у вигляді короткого фактографічного викладу. Такою є, наприклад, біографія, складена письменником, прихильником сіоністських поглядів Моше Кляйнманом у 1938 році. В. Жаботинський бачив цей біографічний нарис та додав до нього власні правки³⁷. Або автобіографія В. Жаботинського, створена того ж року, для Єврейської енциклопедії в Югославії³⁸. Автобіографія для «Джерел словника російських письменників» С. Венгерова 1913 року³⁹. Нині ці джерела або їх копії зберігаються в архіві Інституту Жаботинського в Ізраїлі.

Художні твори під заголовком «Studentesca» створені автором на основі його свіжих спогадів. Твір «Діана» створений пізніше – у 1910 році.

³⁶ Любовець Н. Мемуари (спогади) як джерело біографічних досліджень. *Наукові праці Національної бібліотеки В.І. Вернадського*. Київ, 2009. С. 277.

³⁷Стаття М. Кляйнмана про В.Жаботинського, включаючи рукописні правки В.Жаботинського. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=100334> (дата останнього звернення 14.05.2021), сторінки в ел. в документі 12-20.

³⁸Автобіографічний очерк В.Жаботинського, підготовлений ним для Єврейської енциклопедії Югославії у 1938 р. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=100334> (дата останнього звернення 14.05.2021), ст. в ел. документі 22-34

³⁹Автобіографія В.Жаботинського для збірки біографій російських. Архів інститут письменників С.Венгерова 1913 року URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=115393> (дата останнього звернення 14.05.2021).

Ці твори є необхідними для опрацювання в межах даного дослідження, оскільки вони майже повністю присвячені подіям, які сталися з автором під час його перебування в Римі у 1898-1901 роках. Ці джерела хоча і не містять прямого біографічного опису, але дають уявлення про образ життя, який автор вів, перебуваючи в Італії. Згадуючи ці твори в своїй автобіографії, автор зазначав, що в них він багато чого перебільшував, але все ж таки увічнив реальні спогади⁴⁰.

До джерел особистісного характеру віднесено листування В. Жаботинського. Наразі усі відомі листи, які писав та отримував В.Жаботинський, є відсканованими, доступ до них відкритий усім користувачам офіційного сайту Інституту Жаботинського в Ізраїлі.

Перш за все для дослідження було відібрано листи, написані в період з 1898 по 1901 роки. Для уточнення деяких біографічних даних опрацьовано також листування за 1901-1904 роки.

Дати, місяця написання та інші фактографічні данні доповнюють зібрану для дослідження інформацію щодо біографії В. Жаботинського.

Більшість зі збережених листів є листуванням з уже достатньо відомими на той час особистостями, такими як, наприклад, М. Горький, І.Бунін, В.Короленко. Скоріше за все В. Жаботинський ретельно підбирав слова і формулювання для таких листів. Тому навіть досліджуючи особисте листування, варто утриматися від можливих висновків щодо рис характеру або манери спілкування В. Жаботинського.

Документальні джерела складаються з декількох свідчень та відзнак, які стосуються освіти В. Жаботинського. Ці джерела застосовані для підтвердження або спростування інформації, поданої в біографічних працях або мемуарах. Ці документи також є від сканованими та представленими у відкритому доступі на офіційному сайті Інституту Жаботинського в Ізраїлі.

⁴⁰ Жаботинский В. Повесть моих дней / Пер. с ивр. Н. Бартман. Иерусалим. 1985. С.31.

Розділ 2. Рання творчість і вплив соціально-політичного контексту на погляди В. Жаботинського в Італії

Для дослідження діяльності В. Жаботинського у 1898-1901 роках варто визначити ширший контекст його оточення та умов, в яких він знаходився перебуваючи в Римі, а також напередодні свого виїзду закордон.

Оскільки часові межі, які ми досліджуємо, є фактично початком його творчої кар'єри, а подорож закордон – його першим професійним відрядженням, варто дослідити події, які передували його подорожі до Італії та певним чином вплинули на його подальший шлях.

2.1. Ранній етап становлення творчості В. Жаботинського

Про перші твори В.Жаботинського, а також про його шлях до отримання посади постійного кореспондента одеської газети дізнаємося з його мемуарів, листування, окремих біографічних праць, а також зі спогадів його сучасників. Зазначені джерела не мають спільного наративу. Вони уривочно доповнюють одне інше, іноді суперечать. Тому для того, щоб повно описати передумови приїзду В. Жаботинського до Італії, нами застосовано метод перехресного аналізу джерел.

Одне з перших джерел, яке деталізує свідчення про інтелектуальну діяльність В. Жаботинського, датується ще 1891 роком. Мова йде про документ, в якому засвідчується рішення Педагогічної ради гімназії №2 нагородити В. Жаботинського книгою за гарну поведінку та успіхи у навчанні⁴¹(додаток 1).

Тут варто також зазначити, що нагорода достатньо цінна, оскільки це було перше ілюстроване видання творів Л. Толстого «Дитинство» і

⁴¹Записка від Педагогічної ради Одеської 2-ї Прогімназії за 4 червня 1891 р. про нагородження В.Жаботинського книгою за гарну поведінку і успіхи у навчанні. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=100439> (дата останнього звернення 14.05.2021) ст. в ел. документі 2

«Отроцтво», видане у вигляді збірки виданням журналу «Вокруг света»⁴² у 1887 році (додаток 2).

Свічення про те, що В. Жаботинський був відзначений в гімназії за примірне навчання, варте уваги, оскільки це дещо резонує з достатньо розповсюдженою думкою про те, що відмітки в гімназії в нього були незадовільні. Не тільки дослідники його біографії, але й сам В. Жаботинський згадуючи в своїй автобіографії роки свого навчання в підготовчому класі прогімназії № 2 та Рішельєвському ліцеї, повідомляє про те, що обидва заклади він ненавидів. Більше того, він писав, що між ним та вчителями прогімназії існувала взаємна ненависть⁴³.

В іншому автобіографічному нарисі він писав, що в ті часи в Одесі в гімназичному середовищі не забивали голову складними загальнолюдськими питаннями, а «просто готували уроки, обдурювали викладачів та влаштовували романи». А постійні конфлікти з викладачами гімназії власне і підштовхнули В.Жаботинського до того, щоб покинути гімназію і продовжити навчання закордоном⁴⁴. Можна припустити, що, не дивлячись на «благонравное поведение» в перші роки навчання, згодом його стосунки з викладачами погіршилися.

В останні роки навчання в гімназії В. Жаботинський почав створювати перші художні праці. Він також зазначав в автобіографії, що почав надсилати свої роботи у видання ще у підлітковому віці, але йому відмовляли. В «Історії моїх днів» В. Жаботинський згадує такі факти про свої перші творчі кроки, які на даний момент неможливо перевірити, оскільки їм нема підтвердження в жодному з опрацьованих нами джерел.

⁴²Русская периодическая печать (1702-1894): справочник / ред. А. Дементьева, А. Западова и др. Москва, 1959. С. 399.

⁴³ Zeev Zhabotinskiy. Sipur Yamay, 1937 (фрагменти автобіографії В.Жаботинського). URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=114664> (дата останнього звернення 14.05.2021) Р. 7.

⁴⁴Автобіографія В.Жаботинського для збірки біографій російських. Архів інститут письменників С.Венгерова 1913 року URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=115393> (дата останнього звернення 14.05.2021). С. 2.

Так, наприклад, В. Жаботинський зазначає, що у підлітковому віці він вже переклав російською мовою з івриту один з текстів Танаху – «Пісню над піснями» («Shir ha-shirim»), а також твір Єгуди Лейба «В морській безодні» («Be-Mezulot yam»), в якому автор оповідає також про біблійні часи. Тобто виконав дуже велику працю. І попри таке досягнення, наскільки відомо на даний момент, інших свідчень щодо цих праць, окрім цієї згадки в мемуарах, немає.

Стосовно того, наскільки добре В. Жаботинський на той час володів івритом також виникають сумніви. В підлітковому віці В. Жаботинський дійсно почав вивчати іврит. Його першим вчителем івриту, як він зазначає⁴⁵, був письменник Єгшуа Равницький. Відомо також, що В. Жаботинський продовжив вивчати іврит у віці двадцяти трьох років⁴⁶, очевидно вже під впливом захоплення єврейським національним рухом. Тож можна припустити, що навіть у шістнадцятирічному віці В.Жаботинський володів івритом не на достатньому рівні.

Згідно офіційній бібліографії, першою статтею В. Жаботинського, яка була опублікована, стала «З дитячого світу. Педагогічна замітка» («Из детского мира. Педагогическая заметка»)⁴⁷, в якій він сміливо критикує систему оцінювання в навчальних закладах.

Стаття була надрукована у 1897 році 11 вересня в одеській газеті «Южное обозрение». Тобто В. Жаботинському на той час було без одного місяця сімнадцять років. І вже в цій роботі спостерігається певне тяжіння автора до роздумів, прагнення вирішити особисті проблеми, як от погані відмітки в школі, на загальнономасштабному рівні.

⁴⁵Zeev Zhabotinskiy. Sipur Yamay, 1937 (фрагменти автобіографії В.Жаботинського). URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=114664> (дата останнього звернення 14.05.2021) Р. 6

⁴⁶Автобіографічний очерк В.Жаботинського, підготовлений ним для Єврейської енциклопедії Югославії у 1938 р. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=100334> (дата останнього звернення 14.05.2021), ст. в ел. документі 31.

⁴⁷The Writings of Ze'ev Jabotinsky. A Bibliography (1897-1940). Tel Aviv, 2007. P. 1.

Вище згадана дата появи статті в періодичному виданні зазначена також і в книзі «Повної збірки творів Жаботинського»⁴⁸, укладачі якої передруковували твори В. Жаботинського з газет. В той час як в «Повісті моїх днів» автор зазначає дату, навіть якщо зарахувати її за старим стилем, виходить на декілька днів раніше, ніж вона була надрукована в газеті – 22 серпня. При цьому В.Жаботинський зазначає не просто приблизну дату, але урочисто підкреслює «доводжу до свідома прийдешніх поколінь дату»⁴⁹.

Стосовно подібних невідповідностей М. Станіславський зазначає, що автобіографія В. Жаботинського сповнена фактичних помилок – неправильні дати, роки, імена та інші помилки, як незначні, так і дійсно суттєві⁵⁰.

Втім, в даному випадку не можна впевнено стверджувати про однозначну неточність в автобіографії. В ній автор не вказує назву друкованого видання, в такому випадку цілком можливо, що його стаття приблизно в той самий час дійсно вийшла і в іншій газеті, оскільки В. Жаботинський амбіційно домагався того, щоб його праці почали друкувати і надсилав у різноманітні видання як місцеві так і всеросійські.

Стосовно того, з якими виданнями В. Жаботинському вдалося налагодити більш стабільну співпрацю, маємо також уривочні свідчення. Й. Шехтман зазначає, що перший офіс редакції, до якої потрапив В.Жаботинський, був офіс видання «Одесские новости»⁵¹. Описуючи його першу розмову з В.Жаботинським, біографи в основному спираються на спогади І.Хейфіца, одного з редакторів газети «Одесские новости» в ювілейному випуску журналу «Рассвет»⁵².

⁴⁸ Вл. И. Из детского мира. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 27-29.

⁴⁹Zeev Zhabotinskiy. Sipur Yamaу, 1937 (фрагменти автобіографії В.Жаботинського). URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=114664> (дата останнього звернення 14.05.2021) P. 10.

⁵⁰Stanislavski M. Zionism and the fin de siècle: cosmopolitanism and nationalism from Nordau to Jabotinsky. Berkeley, 2001. P. 119.

⁵¹ Shehtman J. Rebel and Statesman. Vladimir Jabotinsky. The early years. New York, 1956. P. 43.

⁵² Markish S. Жаботинский – русский журналист / *Cahiers du Monde Russe et Sovietique*. 1990. Vol. 31. С. 64.

Й. Шехтман переказує, що В. Жаботинський у 1897 році сам прийшов в редакцію до І. Хейфіца і сміливо запропонував йому опублікувати його статтю про шкільні оцінки. І. Хейфіц відмовився прийняти цю статтю, але зацікавився ініціативою молодого автора і запитав в нього, чи може той написати щось більш «белетристичне». І тоді через два дні В. Жаботинський приніс йому «легкий» цього разу художній твір в стилі казки⁵³.

Але за тим самим свідченням Й. Шехтмана, через невеличкий час після того як В.Жаботинський домовився з І. Хейфіцем, його стаття була опублікована в газеті «Южное обозрение». Тож підсумувавши зазначену інформацію, можна припустити, що В.Жаботинський скоріше за все надіслав свою статтю про шкільні відмітки в різні видання, в тому числі «Южное обозрение», а до редакції «Одесских новостей» за свідченням Й. Шехтмана прийшов особисто. І приблизно на той час коли В.Жаботинський розпочав співпрацю з «Одесскими новостями», його перша стаття була вже схвалена і видана газетою «Южное обозрение». З тих пір час від часу в газеті «Одесские новости» почали з'являтися короткі художні твори В. Жаботинського, підписані, як зазначив Й. Шехтман, «невідомими ініціалами» (скоріше за все мається на увазі підпис «Вл. И.» та «Вл. Ж.»).

З бібліографії бачимо, що одразу після статті про шкільні відмітки в «Южном обозрении» дійсно йдуть публікації в газеті «Одесские новости» і це невеличкі розповіді стилізовані під казки. Але вони датовані періодом з травня 1898 року – одразу після того, як В. Жаботинський вже рушив закордон. У зв'язку з цим є підстава припустити ймовірну обмовку в історії Й. Шехтмана і віднести першу зустріч В. Жаботинського із І. Хейфіцем на початок 1898 року. Тим паче, що в цей час також мала місце окрема зустріч В.Жаботинського з І. Хейфіцем, як раз з приводу рішення В.Жаботинського рушити закордон, описана також Й. Шехтманом, і яка має підтвердження в інших джерелах.

⁵³ Shehtman J. Rebel and Statesman. Vladimir Jabotinsky. The early years. New York, 1956. P. 43.

До того ж, літературознавець С. Маркіш, посилаючись на ті самі спогади І. Хейфіца в ювілейному випуску журналу «Рассвет», пише, що І. Хейфіц відзначає початок співпраці з В.Жаботинським 1898-м роком.

Перед цим стався епізод, пов'язаний із ще одним одеським періодичним виданням, який повертає нас знову до періоду кінця серпня-початку вересня 1897 року. В. Жаботинський рішуче прагнув до реалізації не стільки журналістських, скільки своїх творчих письменницьких амбіцій. І задля цього він цілеспрямовано шукав протекції у вже відомих на той час письменників. Свідомства його контактів з іншими відомими особистостями, їх власні спогади та їх листування з В. Жаботинським розширюють нам джерельний простір.

Зі спогадів письменника А. Федорова дізнаємося, що 31 серпня 1897 року до нього в будинок без запрошення прийшов шістнадцятирічний В. Жаботинський з проханням оцінити його вірші та прозу⁵⁴. Цю зустріч письменник згадував у 1940-му році, тобто вже задовго після того як це сталося, проте дату він пам'ятає точно, оскільки наступного дня в нього народився син.

В своїй автобіографії В. Жаботинський розповідає про те, що А. Федоров представив його В. Навродському, редакторові видавництва «Одесский листок», який згодом погодився платити В. Жаботинському за його кореспонденції з-за кордону. Більшість дослідників схильні довіряти цій інформації і зазначають газету «Одесский листок» як таку, що стала однією з перших його постійних видань. Але тоді виникає лакуна між вереснем 1897 року коли В. Жаботинський познайомився з А. Федоровим і квітнем 1898 коли В.Жаботинський рушив закордон. Більше того, згідно бібліографії, публікації В. Жаботинського в «Одесском листке» стали з'являтися не раніше, ніж у листопаді 1898.

⁵⁴ Воспоминания А.Федорова о Жаботинском / ред. Е.Барух. *Моря*. 2005. №3. С 185.

Незрозумілим також залишається відношення А. Федорова саме до газети «Одесский листок», в той час як співпрацю з іншими одеськими виданнями він активно розвивав. Зокрема відомо про плідну працю письменника в «Одесских новостях»⁵⁵ та про його зв'язки з редактором газети «Южное обозрение»⁵⁶.

Взявши до уваги також публікації В.Жаботинського в газеті «Южное обозрение» в період як раз з вересня 1897 по березень 1898 (фактично до періоду його від'їзду за кордон), атрибутовані йому упорядниками «ПЗТЖ», можна припустити, що А. Федоров відіграв роль в першу чергу у співпраці В. Жаботинського з «Южным обозрением». Що однак не скасовує обставини зустрічі В.Жаботинського з В. Навроцьким.

Й. Шехтман, посиляючись на розповідь журналіста П. Пильського, описує умови влаштування В. Жаботинського в газету в якості закордонного кореспондента таким чином. На початку 1898 року В. Жаботинський прийшов до редактора «Одесских новостей» І. Хейфіца і повідомив, що рушає до Італії і у зв'язку з цим просив у І. Хейфіца посаду кореспондента в газеті «Одесские новости». І. Хейфіц відмовив і тоді В. Жаботинський звернувся до В. Навроцького з тим самим проханням. Той, все ж таки ймовірно враховуючи рекомендації А. Федорова, погодився виплачувати юному журналістові платню і запропонував йому писати з Берну або з Риму⁵⁷.

Це все інформація, яку ми маємо зі спогадів різних людей. Варто мати на увазі, що спогади можуть бути сплутаними і неточними. Зазначені вище суперечності це підтверджують. Тож звернемося власне до хронології публікацій В. Жаботинського. Перші публікації В. Жаботинського щойно він

⁵⁵ Сырова Ю. Путь в литературу через периодику: журналистская деятельность Александра Митрофановича Федорова. *Известия Саратовского университета*. 2007. Т.7. № 2. С. 103.

⁵⁶ Бакунцев А. И.А. Бунин и газета «Южное обозрение». *Новые материалы. История массовых коммуникаций*. 2011. №1.

⁵⁷ Shehtman J. Rebel and Statesman. Vladimir Jabotinsky. The early years. New York, 1956. P. 55.

рушив в Берн стали з'являтися в газеті «Одесские новости». В бібліографії їх лише дві, при чому одна з них має підзаголовок «Від нашого бернського кореспондента»⁵⁸. В даному випадку дослідження ускладнює той факт, що дати опублікування праць В.Жаботинського в одній і тій самій газеті не співпадають в бібліографії і «ПЗТЖ» за місяцями, проте все одно потрапляють в період з весни до осені 1898 року. І все це публікації суто в газеті «Одесские новости», в той час як публікації в газеті «Одесский листок» з'являються з листопада, тобто рівно з того часу коли В.Жаботинський рушає до Риму.

З цього можна зробити припущення, що перша зустріч В. Жаботинського з І. Хейфіцем відбулася на початку 1898 року, в результаті якої І.Хейфіц погодився друкувати легкі белетристичні твори В.Жаботинського. Після цього В. Жаботинський рушає в Берн і звідти надсилає свої твори до «Одесских новостей». Приблизно влітку він повертається в Одесу, де знову зустрічається з І. Хейфіцем і вже просить його, щоб той влаштував його на посаду закордонного кореспондента і після того як той йому відмовляє, домовляється з В. Навроцьким і рушає в Італію. З того часу в газеті «Одесский листок» почали регулярно виходити публікації В. Жаботинського переважно в форматі кореспонденцій.

Існує ще одне джерело, яке деталізує інтелектуальну діяльність В.Жаботинського в період кінця весни 1898 року. В день свого від'їзду в Берн В. Жаботинського надіслав одну зі своїх повістей письменникові В. Короленко з проханням дати відгук і порекомендувати періодичні видання, в яких цю повість скоріше за все погодилися б надрукувати. На той час В.Короленко був вже відомим письменником і одним з редакторів журналу «Русское братство» в Петербурзі⁵⁹. В своєму листі В. Жаботинський пише:

⁵⁸ The Writings of Ze'ev Jabotinsky. A Bibliography (1897-1940) / comp. M.Graur. Tel Aviv, 2007. P. 2.

⁵⁹Войтоловский Л. Жизнь Владимира Галактионовича Короленко. Киев, 1922. С. 18.

«[...] тут, в Одесі, я не тільки не можу домогтися опублікування своєї повісті /я навіть і не намагався/ – не можу навіть знайти компетентну особу, яка погодилася б прочитати її і дати мені свій відгук»⁶⁰.

Нагадаємо, що це сталося вже після зустрічі В. Жаботинського з А. Федоровим, а також після ймовірної за версією Й. Шехтмана зустрічі з редакторами одеських газет. Цікаво, що в своїй автобіографії В. Жаботинський виклав події в такій послідовності, що листування з В. Короленко мало місце ще до першого опублікування його праці в «Южном обозрении».

З цього бачимо, що на той момент В. Жаботинський прагнув до письменництва радше ніж до журналістики і в періодичних виданнях бачив в першу чергу можливість проявити себе як письменника.

Залишається незрозумілим той факт, як В. Жаботинський значився у вищих навчальних закладах закордоном, не закінчивши гімназію в Одесі. Його перехід від одеського навчального закладу до бернського виходить дуже різким, в одному з біографічних нарисів він так і пише: «Будучи в 7-му класі, перед самими іспитами, зайняв у родича 200 рублів, поїхав в Берн та вступив на юридичний факультет; потім перевівся в Рим і тут прослухав повний курс юридичних наук»⁶¹.

В документі, що засвідчує реєстрацію В. Жаботинського на прослуховування курсів в Римському університеті(додаток 3), він значиться як «uditore», що в даному контексті означає вільний слухач. Власне тому йому і не становило проблем перейти з Бернського університету до Римського. В якості вільного слухача він не закінчив навчання в Римі, в тому ж самому документі зазначається, що екзамени він не складав.

До того ж у 1901 році, вже перебуваючи в Одесі і продовжуючи працювати в «Одесских новостях», в одній зі своїх заміток він відповідав на

⁶⁰Лист В.Жаботинського до В.Короленко від 26 квітня 1898 р. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=102446> (дата останнього звернення 14.05.2021).

⁶¹Автобіографія В.Жаботинського для збірки біографій російських. Архів інститут письменників С.Венгерова 1913 року URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=115393> (дата останнього звернення 14.05.2021). С. 2.

питання читача про те, що собою являє університет в Римі і як туди можна вступити. І там В. Жаботинський зазначав, що іноземець для того, щоб його прийняли в якості студента, потрібен мати ценз, що дає право на вступ до університету в його рідній країні. А для цього потрібно закінчити гімназію⁶².

Таким чином зібрані нами дані з різних джерел можемо скласти в наступний наратив передумов виїзду В. Жаботинського за кордон. В останні роки навчання в гімназії В. Жаботинський почав розсилати свої твори в різні періодичні видання, сприймаючи себе в першу чергу як письменника (а не як журналіста). В 16 років він заслужив схвалення збоку А. Федорова. У вересні 1897 року вперше публікується його праця в газеті «Южное обозрение». До кінця березня 1898 його статті ймовірно продовжують з'являтися на сторінках цього видання. Тим часом в гімназії він тяготиться навчанням і цього ж року приймає сміливе рішення, не закінчивши середню освіту, рушити на навчання до закордонного університету на умовах вільнослухача.

Декілька місяців В. Жаботинський перебуває в Берні, надсилаючи нерегулярно короткі твори в редакцію газети «Одесские новости». Під час своєї подорожі в Берн В. Жаботинський продовжив своє клопотання про опублікування своїх художніх творів, звернувшись за рекомендаціями до В. Короленка.

Незадоволений навчанням в Берні, В. Жаботинський вирішує рушити до Риму. Перед цим він повертається в Одесу, домовляється із редактором «Одесского листка» і вже починаючи з листопада 1898 року коли він потрапив до Риму, починається період його регулярних публікацій в періодичних виданнях як постійного кореспондента.

Таким чином нами висвітлено передумови потрапляння В.Жаботинського в Рим. В даному випадку збіглося одночасно два фактори, а саме жадання В.Жаботинського займатися письменництвом та його бажання якомога скоріше покинути гімназію. Реалізуючи свої прагнення,

⁶² А. Прием иностранцев в итальянские университеты. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 572.

В. Жаботинський вступив до університету закордон і одночасно з цим домогся того, щоб його кореспонденції почали друкуватися в одеській газеті. Завдяки цьому він частково реалізовував свої письменницькі прагнення і трохи підтримував своє матеріальне становище.

Варто також врахувати те, що юний вік, відсутність цензу про закінчення середньої освіти, обмежене матеріальне становище – це умови, які зовсім не налаштовують до переїзду за кордон у якості вільного слухача університету. Дії В. Жаботинського були надзвичайно ризиковими і потребували дійсно амбіційного поштовху. Палкість В. Жаботинського у реалізації своєї мети часто помічають в контексті його сіоністської діяльності, однак, як ми бачимо з нашого дослідження, така риса була характерна йому ще у підлітковому віці.

2.2. Образ італійського суспільства на межі XIX і XX століть у публікаціях В. Жаботинського

Перебуваючи в Римі В. Жаботинський був свідком історичних подій – політичних, мистецьких, які відбувалися в Італії на межі XIX і XX століть. В своїх публікаціях В. Жаботинський описував деякі події зі своїх власних спостережень, деякі – зі слів інших журналістів.

Оскільки вибір Італії був не випадковим і В. Жаботинський щиро бажав туди потрапити, він із задоволенням поринув у життя італійського суспільства. Тому варто описати умови, які панували в країні на той час, історичні події та відомих особистостей, яких він зустрічав. Таким чином ми окреслимо фактори впливу, які діяли на В. Жаботинського протягом 1898-1901 років.

Варто зазначити, що Італія наприкінці XIX століття не була місцем постійного перебування великих громад російськомовної еміграції, на відміну від, наприклад, Берна або Парижа⁶³. Тому оточення В. Жаботинського складали італійці, що сприяло кращому розумінню

⁶³ Shehtman J. Rebel and Statesman. Vladimir Jabotinsky. The early years. New York, 1956. P 49.

італійської культури і навіть певній добровільній інтеграції до італійського суспільства.

Серед актуальних проблем, які переживало новостворене Королівство Італія наприкінці XIX ст. була бідність серед селянства, високий рівень еміграції, спричиненої безробіттям, підвищення податків, загострення відносин між світською владою та Понтифіком⁶⁴. Після об'єднання Італії економічне становище країни поступово покращувалося. На півночі налагоджувалася промисловість, створювалися залізні дороги. Проте на межі XIX і XX століття королівство Італія залишалися все одно менш розвиненим в економічному плані ніж інші європейські країни⁶⁵.

Державні питання вирішувалися в двопалатному парламенті. На засіданнях нижньої палати в палаці Монтечіторіо на окремих трибунах була присутня публіка і журналісти. Протягом 1898-1901 років одесити мали можливість спостерігати за подіями в італійському парламенті через огляди молодого студента В. Жаботинського.

Знаковою подією кінця XIX століття в Італії став страйк робочих, який в травні 1898 пройшов по всій країні і набув найбільшого розмаху в Мілані і там само повстання були жорстоко придушені владою. В. Жаботинський на момент травневих протестів перебував в Берні і звідти згадав в одній зі своїх заміток про зворушення в Мілані⁶⁶. Наслідки цієї події ще протягом довгого часу обговорювалися в італійському парламенті, що відображалось в статтях В. Жаботинського⁶⁷. Зокрема підіймалося питання амністії заарештованих під час травневих заворушень.

Багато визначних подій для політики Королівства Італія сталося також у 1900 році. Після парламентських виборів доволі суттєво змінився склад міністерства на користь ліберальної партії. В статтях В. Жаботинського на

⁶⁴Срібняк І. Італія: короткий нарис історії. Рим-Київ, 2019. 205 С. 177-178

⁶⁵ Там само, С. 116

⁶⁶ Вл.И. Из Швейцарии. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 54.

⁶⁷ Напр. В.Э. Рим. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 111, або В.Эгаль.Письма из Рима, там само, С.235.

початку його журналістської діяльності, доволі чітко простежується засуджуюче ставлення до репресивної політики генерала Л. Пеллу⁶⁸ – голови кабінету міністрів до червня 1900 року, представника «правої» партії та симпатія В. Жаботинського до лівої. З досвідом він став детальніше описувати в своїх статтях діяльність італійських міністрів, добре орієнтуючись в актуальних політичних рухах того часу, розрізняючи республіканців, соціал-реформістів, радикальних соціалістів та інших⁶⁹.

Влітку того ж року в Італії відбулася подія, що зворушила все італійське суспільство. 29 липня сталося вбивство короля Умберто I анархістом Гаetano Бреші. В цьому контексті варто згадати ще одне явище, характерне для Італії наприкінці XIX, це розповсюдження руху анархістів. В. Жаботинський в своїх публікаціях розповідав тоді одеським читачам події, що відбувалися після вбивства короля – розслідування, винесення вироку, стан овдовілої королеви Маргарити, початок діяльності нового короля Віктора Еммануїла.

Окрім того він коментував й інші події, пов'язані із рухом анархістів. Він торкався також, наприклад, вчинку іншого італійського анархіста – Луїджіо Луккені, вбивці австрійської імператриці Єлизавети, ставлячи його разом із вбивством короля Умберто I в один ряд терористичних дій збоку анархістів⁷⁰. Він також окремо згадував Л. Лукені восени після вбивства імператриці Єлизавети, розповідаючи читачам, що перебуваючи влітку в Берні, він випадково бачив Л. Лукені в кафе в окрузі Аарбергу⁷¹.

Деякі політичні події відобразилися не тільки в публікаціях, але й в художніх творах В. Жаботинського, які він присвятив своїм італійським спогадам. Так, наприклад, в кардинально різних контекстах згадано обговорення питання в італійському парламенті про зниження податку на

⁶⁸ Напр. Altalena. Рим. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С 329.

⁶⁹ Natkovich S. Beyn Aneni Zohar. Jerusalem, 2015. P. 27.

⁷⁰ Altalena. Рим. Следы заговора. *Одесские новости*. 1900. № 5026. 26 июля. С. 2.

⁷¹ Вл. И. Встреча с Лукени. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С 71.

зерно в зимових і весняних кореспонденціях 1901 року⁷² і в повісті «Діана»⁷³ 1910 року.

Перебуваючи в Римі протягом 1898-1901 років В. Жаботинський застав також урочисте повернення принца Луїджі Амедео Абрुцького з полярної експедиції⁷⁴. Учасники експедиції, попри небезпечні перешкоди, просунулись на 20 миль далі на південь за своїх попередників⁷⁵. Читання герцогом звіту про експедицію супроводжувалося жвавим скупченням зацікавленої публіки навколо Римського коледжу, в якому той читав свій звіт⁷⁶.

Відомо також листування, принаймні листи від В. Жаботинського до секретаря міністерства фінансів Арріго Ріцціні. В.Жаботинський надсилав листи А. Ріцціні перебуваючи в Римі, а також і з Російської імперії. Усі відомі нам листи В.Жаботинського до А. Ріцціні написані італійською, однак в листі за 23 червня 1901 року є несподівано абзац їдишем⁷⁷.

Про особистість А. Ріцціні відомо не багато, але його постать варта уваги. Він цікавився російською літературою, був масоном і в межах своєї масонської діяльності допомагав російським емігрантам-революціонерам. Зокрема відомо про його співпрацю з В. Лебедінцевим. Постать В. Лебедінцева в свою чергу наводить нас на епізод з біографічного роману В. Жаботинського «П'ятеро», в якому автор розповідає про зустріч в Петербурзі зі своїм колишнім однокласником з Рішельєвської гімназії, корінним одеситом, який завивав вуса і видавав себе за італійця⁷⁸. Такий опис

⁷² Напр. Altalena. Рим. Altalena. Рим. *Одесские новости. Веч. Приложение*. 1901. № 5226. 27 февраля. С.1, або там само № 5228. 1 марта. С.2.

⁷³ Жаботинский В. Диана. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2007. Т.1. С. 455.

⁷⁴ Altalena. Рим. Экспедиция герцога Абрुццкого. *Одесские новости. Веч. Приложение*. 1901. № 5178. 8 января. С. 1.

⁷⁵ P.Bridges. A prince of climbers / *The Virginia Quarterly Review*. 2000. Vol 76, № 1. P. 44.

⁷⁶ Altalena. Рим. *Одесские новости*. 1901. № 5180. 11 января. С.1

⁷⁷ Лист В.Жаботинського до А.Ріцціні від 23 червня 1901 р. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=102450> (дата останнього звернення 14.05.2021).

⁷⁸ В.Жаботинский. Пятеро. Одесса: Друк, 2007. Гл. «Мадемуазель и синьор»

чітко сходиться з біографією В. Лебедінцева⁷⁹, який видавав себе за італійця Маріо Кальвіно. Він дійсно міг бути знайомим з В.Жаботинським ще з часів гімназії, тобто без стосунку до А.Ріцціні. Тим не менш такий ланцюг зв'язків ще детальніше окреслює нам коло спілкування В.Жаботинського і його зацікавлень.

Дуже часто в публікаціях В.Жаботинського фігурують також такі відомі політичні діячі, лідери суспільних думок, як Енріко Феррі та Антоніо Лабріола. Обидва читали лекції в Римському університеті, які В.Жаботинський відвідував. З документу про прослуховування курсів дізнаємося, що А. Лабріола читав курси «Філософія історії» та «Філософія моралі», а Е. Феррі – «Кримінальне право і судочинство»⁸⁰.

Обидві постаті В.Жаботинський також згадує в своїх мемуарах. Зазначає, що Е. Феррі він не знав особисто, а з А. Лабріолою йому видавалася нагода поспілкуватися.

Зокрема була серія з декількох публікацій «Неаполь» та «Листи з Неаполя»⁸¹, в яких В. Жаботинський розповідає про те, як особисто спілкувався з професором після його арешту і вимушеного тимчасового перебування в Неаполі. Публікація схожа на художню розповідь, тому не претендує на точність і правдивість подій. Однак, як буде видно далі, В.Жаботинський любив публікувати розповіді на основі власних спогадів, тому зустрічі з А. Лабріолою так чи інакше мали місце в його житті.

В різних працях В.Жаботинський описував також зустрічі А. Лабріоли зі своїми студентами в кафе «Ароньо». І в своїх статтях і згодом в художніх творах В. Жаботинський описував як А. Лабріола, оточений молоддю вів

⁷⁹ Идельсон М. Летучий боевой отряд Северной области партии Социалистов-революционеров / *Краеведческие записки. Исследования и материалы*. 1993. № 1. С. 20.

⁸⁰Документ, що засвідчує зарахування В.Жаботинського до Римського університету як вільного слухача курсів з прав на 1898-1899 навчальний рік. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=100336> (дата останнього звернення 14.05.2021), ст. в ел. в документі 2.

⁸¹Напр. Altalena. Письма из Неаполя. Altalena. *Одесские новости*. 1901. № 5367. 31 июля. С.1

жвавi розмови за столиком кафе, пускаючи дотепні саркастичні коментарі стосовно сучасних суспільних явищ⁸².

Судячи з праць В. Жаботинського, кафе «Ароньо» на вулиці Корсо в Римі є відомим місцем збору італійського прогресивного суспільства. В різні часи дня туди приходили митці, парламентські депутати, студенти, тобто там збиралися різні прошарки італійського суспільства. В. Жаботинський також багато часу проводив в цьому місці, очевидно насолоджуючись атмосферою і спостерігаючи за оточенням. Скоріше за все кафе «Ароньо» з усією яскравістю публіки, що там збиралася, стало одним із основних джерел, з яких В.Жаботинський свого часу поглинув основні думки, тенденції, особливості сучасної йому італійської культури.

Серед мистецьких подій, які В.Жаботинський спостерігав в Римі, були в основному театральні спектаклі та опери. Дуже часто в його замітках фігурує ім'я письменника і драматурга Габріеле Д'Аннуціо, якого В. Жаботинський часто саркастично критикував, актора Ерменете Новеллі⁸³, акторки Джачінти Пеццани⁸⁴.

Серед відомих особистостей, з якими спілкувався В. Жаботинський в Італії були також російські художники. Італія у XVII-XIX була дуже привабливим місцем для митців, в тому числі з Російської імперії⁸⁵. Окремо можна виділити суспільство художників, які надихалися італійськими пейзажами, для створення картин на античні сюжети.

У В. Жаботинського під заголовком «Листи з Риму» було декілька окремих публікацій про російських художників. В якості кореспондента він відвідував майстерні художників. Деякі з таких статей на цю тему об'єднані разом підзаголовком «У російських художників». Кожному з художників

⁸²Напр. Altalena. Рим.Caffe Aragno. *Одесские новости*. 1900. № 4951. 4 мая. С.2.

⁸³Напр. Altalena. Об актерской оседлости. *Одесские новости. Веч. Приложение*. 1901. № 5192. 22 января. С. 1.

⁸⁴ Див. напр. Altalena. Силуэты итальянской сцены. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С.353-353.

⁸⁵ Кувалдина И. Русские художники в первой половине XX века. *Грамота*. 2013. № 7. С 117.

присвячена окрема стаття з підзаголовком «Г-н...» і далі його прізвище. Більшість художників, яких відвідував В. Жаботинський, надсилали свої роботи на виставки до різних країн і були відомими в Російській імперії.

В березні 1899 року В. Жаботинський відвідує майстерню вже на той час відомого художника українського походження Генріха Семірадського⁸⁶. В статті вказується тільки прізвище митця, однак зі вказівки Семірадського⁸⁷ на його навчання в Харкові та згадки його найвідомішої картини «Світочі християнства», яка і тоді, і зараз представлена в Національному музеї міста Краків, стає зрозуміло, що мова йде про саме про Генріха Семірадського.

Бесіда В. Жаботинського з Г. Семірадським, описана в статті «Листи з Риму. Пан Семірадський», представляє собою цінність не тільки для дослідників діяльності В. Жаботинського, але й для істориків культури, мистецтвознавців та власне дослідників біографії і творчості самого Семірадського. В статті В. Жаботинський описує побачені ним незакінчені картини, які згодом, як відомо, також були представлені художником. Мова йде про картину «Христос благословляє дітей»⁸⁸ та «Майбутні жертви Колізею»⁸⁹ – обидві картини наразі зберігаються у Варшаві.

Однією з особливостей стилю Г. Семірадського є його майстерна гра зі світлом та тінями. В своїй статті В. Жаботинський переказав, як Г. Семірадський описував свої складні експерименти із штучним затемненням приміщення, щоб мати змогу передати з природи складне освітлення.

⁸⁶Карпова Т. Творчество Г.И.Семирадского и искусство позднего академизма: Автореф. дис. д-ра искусствоведения: 17.00.04, Москва, 2009. С. 5.

⁸⁷ Эгаль. Письма из Рима. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 178

⁸⁸ Г. Семірадський. Христос благословляє дітей. URL: <https://www.invaluable.com/auction-lot/siemiradzki-henryk-christ-blessing-the-children-19-c-6b7cb49245> (дата останнього звернення 13.05.2021)

⁸⁹ Г. Семірадський. Майбутні жертви Колізею. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Henryk_Siemiradzki_-_The_future_victims_of_the_colosseum.jpg (дата останнього звернення 13.05.2021)

Серед відомих художників, яких відвідував В. Жаботинський, були також брати Сведомські – Олександр та Павло. Тоді він застав молодшого брата, Павла Сведомського за працею над його нині відомою картиною «Фульвія з головою Цицерона». В статті також був присутній опис ще одної незакінченої, вже менш відомої картини П. Сведомського. Відмінною рисою цієї картини є дзеркало, завдяки якому можна ідентифікувати ту незакінчену картину, що описує В. Жаботинський, із тією, що зараз відома під назвою «Останній крок»⁹⁰. Також в статті була ймовірно згадана і оглянута В. Жаботинським картина О. Сведомського «Ворота в місті Вольтерра».

Описуючи діяльність В. Жаботинського протягом 1898-1901 років варто також звернути увагу на його контакти за межами Італії, що також певним чином відобразилися на його статтях італійського періоду. Доволі несподіваним уявляється нам контакт, принаймні односторонній, В. Жаботинського і М. Горького наприкінці 1900 року. В цей час в газеті «Одесские новости» з'явився короткий художній твір В.Жаботинського «Невіглас» («Невежа»)⁹¹, в якому зазначена присвята М. Горькому. Судячи зі змісту, твір для посвяти був обраний не випадково, а скоріше від самого початку створювався для М. Горького. Зміст присвячений проблемі, з якою іноді стикаються письменники-початківці.

Якщо М. Горький і В. Жаботинський не підтримували на той час зв'язок, то перший міг взагалі не побачити той твір. Але це не означає, що М. Горький геть не цікавився одеськими газетами. Він підтримував зв'язок із одеськими періодичними виданнями. Зокрема, що стосується газети «Одеські новини», у 1896 році він працював там постійним кореспондентом з міста

⁹⁰П.Сведомський. Фульвія з головою Цицерона. URL: <https://1941g.files.wordpress.com/2019/04/d0a1d0b2d0b5d0b4d0bed0bcd181d0bad0b8d0b9-d09fd0b0d0b2d0b5d0bb1849-1904.-d0a4d183d0bbd18cd0b2d0b8d18f-d181-d0b3d0bed0bbd0bed0b2d0bed0b9-d0a6d0b8d186d0b5d180d0bed0bdd0b0.1898.-d185.d0bc.jpg> (дата останнього звернення 13.05.2021)

⁹¹Altalena. Невежа. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. С. 365-371.

Нижній Новгород⁹². Тож В. Жаботинський цілком міг почути дотепні історії з життя М. Горького від своїх колег, спільних знайомих і надихнутися ними для свого твору.

Ми не маємо достовірних джерел, які б свідчили остаточно про спілкування В. Жаботинського з М. Горьким у 1898-1901 роках, оскільки відомий нам лист В. Жаботинського до М. Горького датується вже аж липнем 1903 року.

Але в будь-якому разі, перебуваючи в Італії, працюючи кореспондентом, відвідуючи лекції з права, В. Жаботинський не залишав своїх прагнень стати письменником. Він продовжував налагоджувати зв'язки в літературному світі, посилаючи свої літературні твори – вірші і повісті, В. Короленко, І. Буніну і можливо іншим письменникам і видавцям. Врешті-решт, перебуваючи в Італії і не без італійського впливу, він написав свою першу драму і домігся її постановки в одеському театрі.

Уявлення про те, які умови оточували В. Жаботинського в Італії, доповнюють також його художні твори. В картинах «Studentesca» та повісті «Діана» мова йде від імені російського студента, що перебуває на навчанні за кордоном і пише звіди кореспонденції в російську газету. Очевидно твори засновані на власних спогадах.

Події і персонажі, що стосуються Риму, повторюються одразу у декількох картинах. Серед постійних персонажів варто виділити ефектного приятеля головного героя, італійця сицилійського походження, в різних творах його ім'я згадується як Гоффредо⁹³ або Уго⁹⁴. Стосунки між головним героєм і його приятелем збігаються в усіх творах. Більш мінливим персонажем була їхня спільна подруга, італійська селянка, яка згадується з

⁹² Толмачева Н. Нижний Новгород в раннем творчестве М. Горького: Автореф. дис. канд. филол. наук: 10.01.01. Нижний Новгород, 2011. С. 3.

⁹³ Жаботинский В. Диана. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2007. Т.1. С. 460.

⁹⁴ Жаботинский В. Повесть моих дней / Пер. с ивр. Н. Барتمان. Иерусалим. 1985. С.31.

ім'ям Діана⁹⁵, Дзіна⁹⁶ або Ліна⁹⁷ (в творах, пов'язаних з бернськими спогадами був присутній жіночий образ зі схожим ім'ям – Зіна⁹⁸). В різних творах вона мала різну передісторію свого походження і по-різному описувалися її стосунки з іншими персонажами, але загалом образ був один і той самий.

Відповідно обставини, в яких перебували персонажі, також відрізнялися, проте в них були і спільні риси, з яких добре уявляється атмосфера проведення часу весело і відносно безтурботно з переживанням яскравих емоцій і почуттів один до одного. Характерним є опис вечері автора разом зі своїми приятелями, вони ж в тому творі були і його сусідами по квартирі:

В ідальні запалювалася висяча лампа і починалося бенкетування. Гоффредо неймовірно варив макарони, Дзіна винаходила печеня, ми вп'ятьох випивали чотири літра Кьянті, потім їли яблука або шоколад, потім пили чай, а потім хором співали сицилійські пісні [...]

В таких творах неможливо чітко виявити реальні події, проте можна скласти загальне уявлення про спосіб життя, який вів В. Жаботинський в Італії.

З розглянутих в цьому підрозділі прикладів бачимо, що події в італійському суспільстві йшли паралельно з публікаціями В. Жаботинського, а також частково були зображені в його автобіографічних і художніх творах.

Не тільки за для написання статей, але й заради власного зацікавлення В.Жаботинський відвідував культурні заходи, охоче спілкувався з італійцями і досліджував місцеві особливості. Часто свої описові огляди В.Жаботинський доповнював власними узагальненнями стосовно характерних рис, які він відносить, наприклад, до «італійської молоді», «італійських жінок», «сицилійців», «італійських студентів» «італійських селян» та італійців загалом.

⁹⁵ Altalena. В студенческой богеме. Новеллы. Одесса.Типография 1903. С. 36.

⁹⁶ Там само, С. 14.

⁹⁷ Altalena. Studentesca: из жизни русских студентов за границей. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2010. Т.2, кн.2. С. 658.

⁹⁸ Там само, С. 199.

2.3. Відображення єврейської ідентичності В. Жаботинського в його публікаціях

Одне з дискусійних питань, що виникає у дослідників при зіставленні діяльності В. Жаботинського в межах єврейського національного руху і його ранніх юнацьких захоплень, це питання ролі єврейських традицій у вихованні юного В. Жаботинського і ступінь його усвідомлення актуальних проблем тогочасного єврейства.

Можна напевно сказати, що зацікавленість сіонізмом як ідеологічним рухом на момент навчання в Римі ще зовсім не займала В. Жаботинського. В одному зі своїх біографічних нарисів він навіть наводить чітку межу коли він «став робити спроби наближення до єврейських національних сфер»⁹⁹. Ключовою подією для цього стало його ув'язнення в одеській в'язниці у 1902 році, де він познайомився з прибічниками сіоністського руху та інших актуальних для того часу течій.

Що стосується його поглядів на інші питання стосовно єврейського народу, варто розглянути деякі приклади. Практично всі дослідники, хто розглядав ранні кореспонденції В. Жаботинського з Риму, виділяють одну статтю того періоду, що має назву «Римське гетто»¹⁰⁰. В ній мова йде саме про єврейське гетто, створене в Римі указом Папи Римського Павла IV всередині XVI століття¹⁰¹. Обмеження на розселення євреїв на території Риму було автоматично скасовано разом із зникненням Папської держави у 1870 році. Після цього мешканці гетто стали більш вільно себе почувати – одні змогли вдало змінити місто помешкання, а інші, залишаючись в гетто,

⁹⁹Автобіографія В.Жаботинського для збірки біографій російських. Архів інститут письменників С.Венгерова 1913 року URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=115393> (дата останнього звернення 14.05.2021). С. 3.

¹⁰⁰ Эгаль. Письма из Рима. Римское гетто. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2007. Т.1. С. 184-188.

¹⁰¹ Stow K. The Consciousness of Closure: Roman Jewry and Its Ghet. // Stow K. Jewish Life in Early Modern Rome. Challenge, Conversion, and Private Life. London, 2018 P. 387.

отримали більше можливостей для покращення рівня життя. Зокрема у 1899 році вже йшла мова про реконструкцію однієї з нових синагог¹⁰².

Судячи з публікації В. Жаботинського, наприкінці XIX століття гетто все ж таки ще зберігало вигляд давнього компактного єврейського поселення. Але такий приклад компактного єврейського поселення є скоріше винятком для тогочасної Італії. В Королівстві мешкали і цілком асимільовані до сучасного суспільства євреї. Яскравим прикладом є, наприклад, Чезаре Ламброзо – в той час особливо популярний психіатр, криміналіст, який був вихідцем з традиційної єврейської родини¹⁰³.

Зрозуміло звідки у дослідників така зацікавленість саме до цієї статті, практично єдиної, яка торкається протиставлення традиційного укладу життя в єврейському компактному поселенні жителям країни, в якій вони мешкають. Цікаво, що існує думка¹⁰⁴ про те, що ця стаття доводить те, що В.Жаботинський вже тоді переймався проблемою адаптації єврейського народу зі своїм традиційним укладом в сучасних умовах. І в той самий час, інша точка зору¹⁰⁵ натякає на те, що в інтонації даної статті простежується навпаки відстороненість автора від жителів єврейського гетто.

На той час у В. Жаботинського дійсно можливо ще не було сформованої думки стосовно актуальних проблем єврейського національного відродження, однак навряд чи він не усвідомлював певний історичний зв'язок з жителями римського гетто. І хоча навесні 1899 року він достатньо спокійно описав побачене, те єврейське поселення його все ж таки сильно вразило. І це можна побачити у його подальших працях.

¹⁰²Scott Lerner L. Narrating Over the Ghetto of Rome / *Jewish Social Studies*. 2002. Vol. 8, No 2/3. P.8.

¹⁰³Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: в 16 т. СПб, 1911. Т.10. стб. 337.

¹⁰⁴Кацис Л. «Русская весна» В. Жаботинского. Москва, 2019. С. 32.

¹⁰⁵Markish S. Жаботинский – русский журналист / *Cahiers du Monde Russe et Sovietique*. 1990. Vol. 31. С. 66.

Зокрема вже лише через чотири роки, у 1903 році, В. Жаботинський написав статтю «Нариси одного «щасливого» гетто»¹⁰⁶. В цій статті автор описав те ж саме гетто, але вже з назви, в якій слово «щасливе» взято в лапки, можна здогадатися, що він ставиться негативно до такого явища.

Цікаво порівняти, як описував В. Жаботинський в обох статтях дітей, що мешкали в гетто. В 1899 році він писав: «Тут завжди багато жінок, оточених здоровими дітлахами [...] тут вони [діти] деруться, там бігають наввипередки, в третьому місці ще якось возяться, і все це з писком, криком і реготом»¹⁰⁷. У 1903 році він згадував дітей в гетто так: «...у теперішніх дітей на обличчі написано, що вони є виродками багатьох поколінь, позбавлених сонця»¹⁰⁸.

В статті 1903 року «Нариси одного «щасливого» гетто» автор дає зрозуміти читачеві, що він, перебуваючи в Римі, серйозно зацікавився тим місцем і не один раз відвідував римське гетто. Більше того, він навіть цікавився у місцевих жителів їх ставлення до сіонізму. Це цілком можливо, тим паче, що В.Жаботинський ще повертався до Риму і в 1902, і в 1903 роках. Хоча в своїй автобіографії В. Жаботинський розповідав, що відвідав єврейське гетто в Римі один єдиний раз¹⁰⁹.

В статті «Нариси одного «щасливого» гетто» В. Жаботинський висловлює своє занепокоєння як тими євреями, що залишаються в бідноті жити в своєму гетто, так і тими, що живуть за межами гетто, відчувають себе італійцями, займають великі посади та щиро відчувають патріотизм, до країни, в якій мешкають. І в цьому він бачив причину того, що в середовищі італійських євреїв ідеї сіоністського руху будуть особливо повільно

¹⁰⁶В. Жаботинский. Чужие. Очерки одного «счастливого гетто». URL: <http://gazeta.rjews.net/Lib/Jab/Feuilletons3.html#9> (дата останнього звернення 14.05.2021).

¹⁰⁷Эгаль. Письма из Рима. Римское гетто. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2007. Т.1. С. 185.

¹⁰⁸В. Жаботинский. Чужие. Очерки одного «счастливого гетто». URL: <http://gazeta.rjews.net/Lib/Jab/Feuilletons3.html#9> (дата останнього звернення 14.05.2021).

¹⁰⁹Zeev Zhabotinskiy. Sipur Yamay, 1937 (фрагменти автобіографії В.Жаботинського). URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=114664> (дата останнього звернення 14.05.2021). Р. 12-13.

розвиватися. Тим не менш, як бачимо з подальшої біографії В. Жаботинського, протягом всього життя він неодноразово повертався до Італії як раз в межах своєї сіоністської діяльності¹¹⁰.

В працях В. Жаботинського після 1903 року, тобто після того як він вперше відвідав Всесвітній сіоністський конгрес, видно, що він достатньо болісно переживає наявність такого явища в сучасному світі як «гетто». В своїх спогадах він описав єврейське гетто, яке бачив щоразу по дорозі в Рим¹¹¹. Мається на увазі скупчення євреїв, що ведуть традиційний релігійний спосіб життя, які заходили в поїзд і всю дорогу їхали поруч один з одним і спілкувалися в основному тільки між собою.

З опису того «поїзного гетто», що В. Жаботинський надав в своїх мемуарах, видно, що побачене його дуже вразило. Хоча в його статтях того періоду це жодним чином не відобразилося при тому, що він написав дві кореспонденції саме про свої спостереження по дорозі в Рим¹¹².

З порівняння того як писав або навпаки не писав В. Жаботинський про одні й ті самі події, формулюється висновок про достатньо різку зміну в поглядах. Таке переосмислення дійсно мало місце в житті В. Жаботинського після приїзду з Італії. І схильність В. Жаботинського в своїх пізніх спогадах як би заднім числом перебільшувати значення єврейських традицій в своєму житті це частково підтверджує.

Але навряд чи В. Жаботинський в дійсності ставився так відсторонено до того римського гетто, як він це описав в публікації 1899 року. Ймовірно те, що він побачив в римському гетто і по дорозі до Риму, дійсно його вразило, оскільки він це так запам'ятав. Справа в тому, що формат статей, в якому В. Жаботинський домовився працювати з редакторами газет – «легкі,

¹¹⁰Yakov Markubitskiy. Kehaluts lifney ha-mahane. *Ish Basaar. Masot U-Mehkarim al Zeev Jabotinskiy*. Editors: Avi Bareli, Pinkhas Ginosar. Jerusalem, 2004. P. 475.

¹¹¹Zeev Zhabotinskiy. Sipur Yamay, 1937 (фрагменти автобіографії В. Жаботинського). URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=114664> (дата останнього звернення 14.05.2021). P. 13.

¹¹²Напр. Эгаль. С дороги. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2007. Т.1. С. 75-79.

белетристичні тексти»¹¹³, не передбачав зачіпання таких тем, як антисемітизм, сіонізм, єврейська асиміляція та інших подібних питань. І тільки пізніше, коли В. Жаботинський набув вже певного досвіду в журналістиці, ствердився в своєму кар'єрному шляху і, звісно, коли він амбіційно захопився сіоністською діяльністю, він почав створювати статті, які торкаються національного питання.

Говорячи про перші публікації В. Жаботинського у періодичних виданнях, важливо згадати його вірш «Місто миру». Цей вірш, присвячений місту Єрусалим, який було опубліковано в листопаді у 1898 році в журналі «Восход»¹¹⁴. Цей вірш В. Жаботинський надалі вважав частиною своєї «сіоністської біографії». Серед автобіографій В.Жаботинського існує текст у вигляді фактологічного викладу подій з його життя. Опублікування вірша «Місто миру» було віднесено самим В.Жаботинського в розділ «Його сіоністська робота»¹¹⁵ («Avodato ha-zionit»). В той час як інші його публікації на початку кар'єри були перелічені в іншому розділі.

Цілком доречно пов'язувати цю публікацію саме з сіоністськими інтересами В. Жаботинського, оскільки, на відміну від газет, в яких працював В.Жаботинський протягом наступних декількох років, журнал «Восход» був саме сіоністським російськомовним органом. Його засновником був Адольф Ландау.

Серед випадків коли в своїх ранніх працях В. Жаботинський звертався до подій єврейського життя, важливо зазначити і менш помітні згадки. Серед опрацьованих нами статей він декілька разів згадував справу Дрейфуса – судовий процес, що мав принципове значення для борців за єврейське національне відродження. В. Жаботинський згадував цю подію побіжно,

¹¹³Shehtman J. Rebel and Statesman. Vladimir Jabotinsky. The early years. New York, 1956. P. 43.

¹¹⁴The Writings of Ze'ev Jabotinsky. A Bibliography (1897-1940) / comp. M.Graur. Tel Aviv, 2007. P. 3.

¹¹⁵Автобіографічний очерк В.Жаботинського, підготовлений ним для Єврейської енциклопедії Югославії у 1938 р. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=100334> (дата останнього звернення 14.05.2021), ст. в ел. документі 31.

просто як нейтральне доповнення або приклад для основних подій, про які йшлося в публікації.

Найперша згадка, що торкається процесу Дрейфуса з'являється вже в першій статті під назвою «Рим». В ній В. Жаботинський описує з'їзд студентів з різних країн, який хоча і проходив під видом конгресу, але по суті не приніс жодних практичних наслідків в плані вирішення практичних питань:

Краще вже іграшковий конгрес, аніж ті зовсім неіграшкові ролі, які розіграли французькі студенти в процесі Золя та їх румунські побратими [...] в позаторішніх антисемітських безпорядках в Будапешті¹¹⁶.

Мова йде про судове звинувачення проти Е. Золя. Він активно виступав на захист А. Дрейфуса. За його статтю «Я звинувачую», в якій автор звертався до президента Франції, його було засуджено за наклеп і спровокувало згадані вище антисемітські безпорядки¹¹⁷.

Загадана цитата є фактично єдиною серед ранніх статей В. Жаботинського, в яких він підкреслює трагічність антисемітських випадів під час розгортання справи А. Дрейфуса.

В іншій замітці¹¹⁸ В.Жаботинський розповів, що в Римі тільки почав виходити по випускам роман «Драма капітана Альфреда Дрейфуса»¹¹⁹, який в Одесі виходить вже дуже давно, і з яким, судячи з поданого коментаря, В. Жаботинський був також вже ознайомлений.

В тій самій замітці далі він повідомляє про те, що в Римі був опублікований тест лекції відомого в Італії психіатра, професора Дзукореллі. В ній описано діячів процесу А. Дрейфуса з точки зору кримінальної антропології, причому сторона звинувачення описана яскраво негативно.

В наступній публікації, де фігурує згадка процесу А. Дрейфуса, В.Жаботинський проводить аналогію між справою Дрейфуса і тим, що

¹¹⁶ Эгаль. Рим. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2007. Т.1. С. 81.

¹¹⁷Процесс Эмиля Золя в связи с процессами Дрейфуса и Эстергази: полный отчет с портретами. Кишинев, 1898. С. 174.

¹¹⁸Эгаль. Рим. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2007. Т.1. С. 83-85.

¹¹⁹Эмиль Золя и капитан Дрейфус: новый сенсационный роман. Варшава, 1898. 192 с.

коїться в італійському парламенті¹²⁰. Зокрема він порівняв міністра Сіднея Сонніно з Паті дю Кламом (достатньо кумедним здається те, що С. Сонніно було віднесено до сторони обвинувачів процесу А. Дрейфуса, при тому що цей міністр мав єврейське походження¹²¹, скоріше за все В.Жаботинський про це не знав).

В іншій замітці¹²², в якій В. Жаботинський описував свої враження від відвідування художньої виставки художників передвижників, він виділив картину під назвою «Affare Dreyfus». Зі статті видно, що загалом автор був не дуже задоволений експозицією. Він описував побачене без захоплення, зазначаючи, що більшість картин схожі одна на одну за тематикою. Але картина, яка все ж таки відрізнялася від інших, не стільки розважила В. Жаботинського, скільки здивувала. Він сухо додав згадку про цю картину суто «для хроніки», прокоментувавши це своїм здивуванням тим, що ця картина (що також характерно, він до того ж спростив цю художню працю, використавши слово не «картина», а «картинка») «якоїсь художниці» потрапила на виставку італійських художників передвижників.

Ще одна згадка про А. Дрейфуса фігурує в статті¹²³, в якій В.Жаботинський осмислює провал опери П'єтро Масканьї «Макски» серед італійської публіки. Одним з головних недоліків опери В.Жаботинський зазначив лібрето, написане Луїджі Іллікі. На думку В. Жаботинського в тексті Л. Іллікі було недоречно використано термін «антисемітизм», оскільки це, на його думку, є недоречним для часів, про які йдеться в опері: «[...] антисемітизм – і це в такі часи, в часи масок! Не вистачає тільки ім'я «Дрейфус»[...] що за плутанина часів та стилів, яка вбиває будь-яку ілюзію, панує в цьому лібретто».

¹²⁰ Altalena. Рим. *Одесские новости*. 1900. № 4912. 22 марта. С.2.

¹²¹ Baron Sonnino dies; Italy's ex-premier. *The New York Times*. 1922. November 24. P. 16.

¹²² Altalena. Рим. *Одесские новости*. 1900. № 4948. 1 мая. С.1

¹²³ Altalena. Рим. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2007. Т.1. С. 399.

В даному випадку зовсім неочевидно, що мав на увазі В. Жаботинський таким прикладом, оскільки сюжетні події опери «Маски» відбуваються наприкінці XIX століття, це означає, що термін «антисемітизм» є абсолютно доречним для даних часів. Можливо під плутаниною стилів малося на увазі те, що термін не вписується в задуману композитором стилізацію опери під класичну італійську комедію дель арте. В такому випадку даний термін дійсно є дійсно недоречним.

Таким чином нам відомо щонайменше шість випадків коли В.Жаботинський у своїх статтях торкається процесу А. Дрейфуса. В основному ці згадки є лише доповненнями до основного сюжету замітки, присвяченої іншій темі.

З цих згадок видно, що В. Жаботинський був добре ознайомлений із деталями процесу, але важко відчутти, наскільки емоційно він тоді сприймав цю подію, тобто чи відчував він близькість до звинуваченого через антисемітизм, з яким напевно, хоча і в інших проявах, стикався і сам В.Жаботинський. Чи він просто як освічена людина, слідкував за судом над А. Дрейфусом як за гучною подією. В будь-якому випадку, судячи з формулювань, які використано в публікаціях, В. Жаботинський був добре ознайомлений з ходом справи.

Зовсім не дивує те, що далеко пізніше В. Жаботинський повертався до процесу А. Дрейфуса вже в контексті обґрунтування сіоністських поглядів. Окрім статей присвячених окремо справі А. Дрейфуса, він використовував згадку про цю подію як приклад рішучого поштовху в історії єврейського народу:

І в цьому полягає значення сторічного періоду (я наведу два імені, різних за своєю цінністю, але з однаково великим символічним змістом), який почався зі смерті Моше Мендельсона та закінчився смертю Альфреда Дрейфуса¹²⁴.

Ще одна стаття, яка побіжно стосується єврейської спільноти, це мистецький огляд знову на абсолютно віддалену тему. В цьому огляді

¹²⁴ В. Жаботинський. Высший сионизм. URL: <http://gazeta.rjews.net/Lib/Jab/sion.shtml#14> (дата останнього звернення 14.05.2021).

В.Жаботинський коментує творчість актора Е. Новеллі. І коли мова йшла про інтерпретацію ролі єврея Шейлока в п'єсі В. Шекспіра «Венеційський купець» В.Жаботинський свідомо протиставив ставлення італійської публіки та російської до образу єврейського персонажа:

Я пам'ятаю, що у нас в Росії якийсь актор спробував зіграти Шейлока з єврейським акцентом та отримав за це догани від критиків. Для Новеллі, як і для будь-якого артиста, комедія Шекспіра є скоріше виправданням, ніж засудженням Шейлока[...] він надав вимові венеційського купця гортанний відтінок, цілком природний для єврея того часу. Правда, що в Італії це горлове р, що лунало зі сцени, не торкалося жодного «наболілого питання».

Ще один раз коли В. Жаботинський згадував саме цю п'єсу, був в одному з нарисів «Studentesca: з життя російських студентів» 1900 року, «Нарис 2-й»¹²⁵. В ньому В. Жаботинський розповідає те, як бернські студенти обирали п'єсу для постановки. Приятель головного героя Кьольнер попросив друга заради розваги запропонувати «Шейлока» (в тексті п'єсу називають саме «Шейлок»), а сам зібрався в тонкій іронічній манері заперечити цю пропозицію. І коли пропозиція була оголошена Кьольнер висловив наступну позицію, певно парадуючи чиїсь усталені погляди:

Шекспір – видатний, але я безумовно проти його комедії «Шейлок» як тенденційного памфлету, сповненого вузької національної нетерпимості; цій комедії місце не на сцені студентської колонії, а в театрі Дрюмона¹²⁶ і Люегера¹²⁷, якби вони такий відрили.

Враховуючи нарочиту пародійність останньої цитати, можна побачити, що погляди автора в останніх двох наведених прикладах збігаються. Характерним є той факт, що В. Жаботинський мав власну думку, до того ж нетривіальну, стосовно образу єврея в п'єсі «Венеційський купець», більше того, він при нагоді зупинився на цьому в своєму огляді і присвятив цьому окремий епізод в художній розповіді.

В Римі, на відміну від Берну, В. Жаботинський не перебував в суто єврейських спільнотах, а повністю занурився у життя італійців, які сприймали його радше як російського студента, аніж єврейського.

¹²⁵ Altalena. Studentesca: из жизни русских студентов за границей. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2010. Т.2, кн.2. С. 653.

¹²⁶ Едуард Дрюмон – французький політичний діяч, мав антисемітські погляди.

¹²⁷ Карл Люгер – бургомістр Відня з 1897 по 1910 роки, мав антисемітські погляди.

В. Жаботинський наводить в спогадах лише один епізод, при чому підкреслює його поодинокість, коли в італійському студентському середовищі, в дискусії з А. Лабріолою було піднято питання, пов'язане з євреями:

Не було проблеми, якою б ми не займалися в колі Лабріоли або в своєму студентському колі [...], окрім єдиного питання, якого ми ніколи не торкалися – єврейського питання. Памятаю одного разу [...] Лабріола піддав критиці книгу Маркса Нордау «Дегенерація» та згадав за нагодою декілька інших недоліків автора, але і цього разу обійшов мовчанням його найбільший гріх – сїонїзм¹²⁸.

В.Жаботинський це пояснює тим, що в італійському суспільстві в принципі не існувало думки с приводу євреїв. В італійському суспільстві було достатньо євреїв, які не виділялися ані зовнішністю, а не поглядами. Так само не виділявся і В.Жаботинський.

Підсумовуючи те, яким чином наведені приклади відображалися в публікаціях В. Жаботинського, варто врахувати формат публікацій, з яким він працював, а також цензурування періодичних видань, яке в Російській імперії наприкінці ХІХ століття з поширенням ліберальної преси тільки посилювалося¹²⁹. За подіями, що стосувалися процесу А. Дрейфуса, слідували журналісти багатьох газет, в тому числі і газети «Одесские новости». До того ж в «Одесских новостях» були і окремі замітки, присвячені подіям суто в єврейській спільноті. Але певно окрема увага до таких подій була би недоречною в кореспонденціях з Риму, розрахованих для всієї одеської публіки.

Перебуваючи в італійському суспільстві, В. Жаботинський так чи інакше помічав і слідував за подіями, що стосуються єврейської спільноти, оскільки він усвідомлював своє походження і мав більше ніж журналістський інтерес до таких питань як, наприклад, образ єврея в комедії Шекспіра. Однак саме в публікаціях 1898-1901 років це ледве помітно, і про єврейське походження журналіста Altalena одеська публіка навряд чи здогадувалась.

¹²⁸ Жаботинский В. Повесть моих дней / Пер. с ивр. Н. Бартман. Иерусалим. 1985. С.28.

¹²⁹ Савчинський В. Періодична преса: Цензурна політика Російського уряду (друга половина ХІХ ст.). *Проблеми історії України ХІХ – початку ХХ ст.* / гол.ред. О.Реєнт. Київ, 2010. Вип. 17. С. 284.

Розділ 3. Характеристика публікацій В. Жаботинського за змістом

Протягом 1898-1901 років В. Жаботинський створював публікації різного формату і тематичного спрямування. Його статті відрізнялися за структурою, розміром, об'єктом відображення, публікувалися у різних періодичних виданнях, під різними псевдонімами і ймовірно для різної цільової аудиторії.

У цьому розділі описано систематизацію публікацій, що В.Жаботинський створював протягом зазначеного періоду, за характерними ознаками, і зіставлено змістові тенденції із зовнішніми обставинами, що оточували його в той час.

3.1. Художні твори

Одразу варто окремо відзначити і відділити від інших публікацій короткі художні розповіді, що В. Жаботинський писав для газет «Одесский листок» та «Одесские новости». Вони написані в жанрі, що виходить за межі журналістської діяльності і є скоріше літературним.

Загалом статті такого типу можна віднести до такої літературної категорії як новела. Зазначимо, що користуючись словом «новела», ми приймаємо наступне трактування цього терміну: «невеликий за обсягом прозовий твір про незвичайну життєву подію з несподіваним фіналом, с конденсованою та яскраво вималюваною дією»¹³⁰. Сам В. Жаботинський іноді називав свої твори «повість», «розповідь», «повість-казка», «етюд».

Новела – це не єдиний літературний жанр, з яким працював В.Жаботинський протягом свого життя. Наразі окрім новел серед найвідоміших його художніх праць є романи, вірші та п'єси. І протягом свого перебування в Італії він створював художні твори й іншої форми.

Про те що В. Жаботинський вже на початку свого письменницького шляху пробував себе і в інших жанрах, дізнаємося з його листування. Наприклад, в листі за 22 серпня 1899 року до В. Короленка він скаржився на

¹³⁰ Денисенко О. До інтерпретації жанру новели у світовому літературознавстві / *Культура народів Причорномор'я*. 2004. № 49. С. 110.

те, що жодне періодичне видання не погоджується друкувати його поезію¹³¹. В листі за 7 січня 1900 року до І.Буніна В. Жаботинський згадує свій вірш «Шафлох» – твір, який згодом став одним з найвідоміших з його поезії¹³².

Свою першу п'єсу «Міністр Гамм. (Кров)» (додаток 4) він також створив перебуваючи в Італії. Вона була поставлена в Одеському міському театрі 29 вересня 1901 року, майже одразу після повернення В. Жаботинського з Риму¹³³. Походження цієї драми прямо пов'язане з Італією, оскільки в основу сюжету автор поклав п'єсу свого друга з Італії Роберто Ломбардо, яка італійською так само мала назву «Кров» («Sangue»).

В драмі розповідається про жахи війни на прикладі долі міністра Гамма, міністра внутрішніх справ умовної країни, який агресивно і рішуче вів війну, ігноруючи занепокоєння цим його близьких людей, і врешті-решт таки постраждав від своїх власних амбіцій, втратив сина і закінчив життя самогубством.

Трагічний кінець амбіційного міністра демонструє ставлення В. Жаботинського до фанатичних воєнних дій як до того, що деморалізує людину. М. Станіславський с приводу цього додає, що схоже на те, що дарма є не просто пацифістською, але демонструє те, що автор засуджує загалом сліпий патріотизм та націоналізм¹³⁴. Таке припущення додає протиріччя до спостереження за еволюцією поглядів В. Жаботинського, оскільки демонструє з одного боку доволі різкий контраст з його точкою зору щодо радикального націоналізму, що пізніше він пропагував.

Але з іншого боку, в своїх газетних публікаціях В. Жаботинський навпаки дуже часто висловлює своє захоплення людським патріотизмом та

¹³¹ Лист В. Жаботинського до В. Короленко від 28 серпня 1899 р. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=102448> (дата останнього звернення 14.05.2021).

¹³² Лист В. Жаботинського до І. Буніна від 7 січня 1900 р. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=102449> (дата останнього звернення 14.05.2021).

¹³³ Altalena. Міністр Гамм (Кровь). Одесса: Типография «Одесских Новостей», 1901.

¹³⁴ Stanislawski M. Jabotinsky as Playwright: New Texts, New Subtexts. *Studies in Contemporary Jewry*. Oxford, 1996. Vol. 12. P. 44.

прагненням до збереження національної самобутності ще на самому початку своїх інтелектуальних пошуків¹³⁵.

Що стосується художніх творів В. Жаботинського, які були опубліковані в періодичних виданнях в період з 1898 по 1901 роки, окрім спільної форми цей жанр має також інші спільні ознаки – стилістичні та змістовні. Всі художні твори В. Жаботинського, що публікувалися в періодичних виданнях з 1898 по 1901 рік, мали непередбачуваний, дуже часто трагічний кінець. Цю рису достатньо легко помітити, оскільки такий фінал проникливо діє на читача і добре запам'ятовується.

В його ранніх художніх творах дослідники знову ж таки знаходять певні парадоксальні протиріччя із його більш зрілими поглядами. Дослідник Йонатан Юдельман вбачає протиріччя між «сіоністським монізмом, який надихає його [В. Жаботинського] політичну, педагогічну і воєнну діяльність, та розрядженою атмосферою декадентства *fin de siècle*, що пронизує його літературно творчість»¹³⁶.

Загалом дуже часто дослідники творчості В. Жаботинського вбачають в його літературних творах, особливо його ранніх новелах, свідоме або несвідоме наслідування декадентських мотивів, характерних багатьом мислителям на межі XIX і XX століть. М. Могільнер помітила наявність декадентських настроїв і в більш пізніх творах В. Жаботинського¹³⁷. М. Станіславський окрім цього помічає в його творчості, навіть в період перебування в Римі, вплив настроїв російських поетів Срібної доби¹³⁸.

В енциклопедії літературознавства серед характерних рис декадентської літератури названо співчуття і навіть симпатію до аморальних

¹³⁵ Напр. В.Эгаль. Рим. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2007. Т.1. С. 253-254.

¹³⁶Юдельман Й. Между декадансом и монизмом: амбивалентное ницшеанство Жаботинского. *Жаботинский и Россия. Сборник трудов Международно Конференции* / ред. Л.Кацис и Е.Толстая. Стенфорд, 2013. С. 198.

¹³⁷ Могильнер М. *Fin de Siècle* империи: островная утопия Владимира Жаботинского. *Новое литературное обозрение*. 2018. № 1 (149). С. 178.

¹³⁸ Stanislawski M. *Zionism and the fin de siècle: cosmopolitanism and nationalism from Nordau to Jabotinsky*. Berkeley, 2001. P. 134.

явищ, переоцінку цінностей, відчуження від тривіальних речей, індивідуалізм авторів¹³⁹. Додамо до цього характеристику цього напрямку, сформульовану М. Станіславським саме в контексті творчості В. Жаботинського, тобто ще перевагу духовно-естетичного над матеріально-утилітарним, піднесення культурної творчості над економічним прогресом¹⁴⁰. Такі риси дійсно присутні в літературних творах В. Жаботинського.

Роздивимося найбільш яскраві приклади. Одним із перших творів, опублікованих вже під час перебування В. Жаботинського в Італії, є розповідь «Чочара»¹⁴¹ (з італійської «le ciociare» перекладається як «селянка»). Твір очевидно був написаний вже в Римі, оскільки в ньому надзвичайно яскраво описана атмосфера тогочасної Італії. В ньому йдеться про п'ятнадцятирічну італійську селянку, яка протягом певного часу вільно позувала оголеною для картини доки інший художник не розповів їй про те, що це може бути соромно. Майже одразу після цього пригнічена молода дівчина втопилася.

Ще один сюжет про нещастя невинної особи, в даному випадку дітей, присутній також розповідях «Норті»¹⁴² і «На славу науки»¹⁴³. Перша закінчується смертю мрійливого хлопчика, який випадково заснув березі, де часто любив бувати – його там накрило хвилею. В другій розповіді маленький хлопчик втратив хіба не єдину радість в житті – кошеня, якого цинічно вбив вчений під час невдалого експерименту.

¹³⁹Літературознавча енциклопедія: у 2-х т. / редкол. Ю. Ковалів, А. Мещеряк, А. Даниленко та ін. Київ, 2007. Т. 1. С. 261.

¹⁴⁰ Stanislawski M. Zionism and the fin de siècle: cosmopolitanism and nationalism from Nordau to Jabotinsky. Berkeley, 2001. P. 134.

¹⁴¹Вл. Эгаль. Чочара. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2007. Т.1. С. 88-93.

¹⁴² Вл.И. Норті. *Одесские новости*. 1898. № 4411. 27 сентября. С. 3.

¹⁴³ Эгаль. Во славу науки. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2007. Т.1. С. 73-75.

Ще одним характерним прикладом розповіді з фатальною кінцівкою є твір «Одна хвилина»¹⁴⁴. В ній також має місце трагічний випадок, що стався із зовсім молодою дівчиною – вона осліпла внаслідок нещасного випадку.

Гарно доповнює подані приклади розповідь, яка має також несподіваний фінал, але вже комічний. У розповіді «Задача»¹⁴⁵ розповідається про пікантний випадок, як головний герой їхав в потязі разом із двома молодими дівчатами, одна з них була зі своїм кузеном. Вони познайомилися і коли в вагоні стало темно під час проїзду в тунелі, герой відчув як хтось його поцілував в губи. Захоплений і заінтригований герой, який довго не міг зрозуміти, «в кого з дівчат він закохався більше», весь наступний день із задоволенням роздумував, хто з дівчат його поцілував. А врешті з'ясувалося, що той поцілунок був жартома здійснений кузенком однієї з дівчат.

Щодо того як В. Жаботинський сам висловлювався стосовно інших літературних творів, варто додати одну з перших публікацій В.Жаботинського в газеті «Южное обозрение». Це мистецтвознавчий огляд на творчість Едгара Алана По¹⁴⁶, якого літературознавці також зараховують до письменників-декадентів. В ній В. Жаботинський захоплюється тим, як письменник виразив «свій сумний песимістичний погляд на земне життя та земне щастя»¹⁴⁷. Стаття, рівно як і деякі схожі за стилем з описаними вище твори, були опубліковані трохи раніше досліджуваного нами періоду, з цього можна вивести те, що тяжіння В.Жаботинського до декадентських мотивів не було наслідком суто італійського впливу. Він захопився подібною літературою ще перебуваючи на території Російської імперії.

Ще до того, як В. Жаботинський набув певного досвіду роботи в періодичних виданнях і співпраці з редакторами, доки набув розуміння того,

¹⁴⁴ Altalena. Одна минута. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2007. Т.1. С. 375-378.

¹⁴⁵ Altalena. Задача. *Одесские новости*. 1900. № 4953. 6 мая. С.4.

¹⁴⁶ Вл. И. Эдгара Аллан По. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2007. Т.1. С. 30-35.

¹⁴⁷ Там само, С. 33.

що можна опублікувати в періодичному виданні, що – ні, він також писав художні твори. Але, судячи з реакції В. Короленка на одну із надісланих йому В. Жаботинським повістей (текст твору наразі залишається невідомим), саме той твір вийшов у В. Жаботинського не стільки пікантним, скільки вульгарним. В 1897 році В.Короленко так відповів на прохання В.Жаботинського оцінити його розповідь: «У Вас же вбачається якась екзотична вишуканість, атмосфера Вашого нарису одразу насичена якоюсь пряністю, вишуканою і нездоровою»¹⁴⁸.

Утім, він все ж таки визнав обдарування молодого письменника і окрім іншого також помітив, присутність декадентського стилю.

Перебуваючи в Італії, В. Жаботинський звертався в листуванні також до літературного критика, біографа Семена Венгерова. З листа до С. Венгерова за лютий 1900 року¹⁴⁹, дізнаємося, що спочатку В.Жаботинський надіслав свої переклади віршів Е. По до редакції газети «Жизнь» разом із зверненням до Комітету літературного фонду. А коли дізнався, що його праці потрапили до С. Венгерова, звернувся безпосередньо до нього з метою дізнатися, чи збираються в Комітеті літературного фонду друкувати його переклади.

З листа за березень¹⁵⁰ дізнаємося, що В. Жаботинському було відмовлено в опублікуванні його праць. Хоча, судячи з окремої подяки В. Жаботинського, С. Венгеров перед цим пообіцяв все ж таки допомогти письменнику-початківцю.

В червні того ж року В. Жаботинський звертається до С. Венгерова вже з метою дізнатися, чи вдалося домогтися того, щоб все ж таки його художні

¹⁴⁸Лист В. Короленка до В. Жаботинського від 12 травня 1898 року - опубл.: Короленко В. Собрание сочинений: в 10-ти т. / сост. С.Короленко, Н. Короленко-Ляхович. Москва: Гослитиздат, 1956. Т. 10.Письма. С. 120.

¹⁴⁹Лист В. Жаботинського до С. Венгерова від 24 лютого 1900 р. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=133942> (дата останнього звернення 14.05.2021).

¹⁵⁰Лист В. Жаботинського до С. Венгерова від 26 березня 1900 р. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=133943> (дата останнього звернення 14.05.2021).

переклади Е.По були надруковані в одному з журналів¹⁵¹. Скоріше за все С. Венгеров був вимушений відповісти відмовою.

Говорячи про художні твори В. Жаботинського 1898-1901 років, варто окремо згадати серію нарисів «Studentesca: з життя російських студентів за кордоном», що виходили в газеті «Одесские новости» в період з жовтня 1900 по квітень 1901 року. В цих нарисах В. Жаботинській від імені російського студента описує невеличкі епізоди зі студентського життя в Берні та в Римі. Ці розповіді виділені нами окремо, оскільки в них реальні події, і художній задум змішані і тому видається складним віднести ці публікації однозначно до спостережень автора або до художніх творів.

Отже, перебуваючи в Римі В. Жаботинський не полишив займатися письменництвом. Він продовжував писати художні твори паралельно із журналістською діяльністю і врешті домогся опублікування своїх перших літературних праць.

Італійське оточення в свою чергу безумовно надихнуло і стимулювало В.Жаботинського продовжувати свою літературну творчість в дусі європейської літератури зокрема популярної на той час декадентської тенденції.

3.2. Публіцистика

Публікації В. Жаботинського, створені в період з 1898 по 1901 рік складають доволі непередбачуване розмаїття. В. Жаботинський як кореспондент не обмежувався суто одною тематикою, а писав про різні явища і використовував різні формати передачі інформації.

На основі виявлених змістовних тенденцій виникає можливість простежити зміни, які відбувалися в поглядах В. Жаботинського на певні явища, а також описати загальне коло його зацікавлень.

¹⁵¹Лист В. Жаботинського до С. Венгерова від 22 червня 1900 р. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=133944> (дата останнього звернення 14.05.2021).

Як було з'ясовано в минулому розділі, кореспонденції з Італії були першим досвідом В. Жаботинського з постійною роботою в періодичних виданнях, тому в цьому дослідженні нам видається можливість простежити еволюцію його журналістської діяльності із самого початку.

Публікації В. Жаботинського під заголовком «Рим» хоча і мали підзаголовок «від нашого кореспондента», але вони не були схожими на замітки інших кореспондентів в газеті «Одесские новости». Більше того, в газети напевно вже був свій римський кореспондент окрім В. Жаботинського, оскільки в рубриці «Телеграммы для «Одесских новостей» серед кореспонденцій з інших міст була також і з Риму. Такі кореспонденції зазвичай були незначними за обсягом і не мали підпис автора. В той час як шпальта В. Жаботинського виходила окремо від рубрики «Телеграммы для «Одесских новостей», часто на першій сторінці газети, і завжди мала підпис. Відповідно кореспонденції були для В. Жаботинського можливістю все ж таки реалізувати своє бажання створювати оригінальні тексти.

Попри зазначене різноманіття і динаміку в публікаціях В. Жаботинського, при детальному дослідженні стає можливим розпізнання певних тенденцій, за допомогою яких їх можна охарактеризувати і класифікувати по групам.

Виділимо спершу характерні ознаки, притаманні загалом більшості публікацій В. Жаботинського, створених протягом зазначеного періоду. Зрозуміло, що всі публікації, окрім написаних для видання «Северный курьер», призначалися для одеської публіки. Характерною рисою текстів В. Жаботинського того періоду було загравання з одеською публікою. Дуже часто він порівнював те, що відбувається в Італії з одеським життям, і майже завжди в цих порівняннях місто Одеса вигравало.

Тексти, подані у вигляді суто інформаційних заміток, не дуже часто зустрічалися серед публікацій В. Жаботинського. Опис однієї події, навіть стислий, часто супроводжувався такими формулюваннями, і художніми описами, іноді іронією, з яких можна все ж таки відчутти ставлення автора до

описаних ним подій. Таким чином інформаційні замітки межували з художньо-публіцистичними. Часто до опису новин В. Жаботинський додавав загальних контекст, в якому відбулася подія, або доповнював поясненнями окремі моменти.

Більшість публікацій В.Жаботинського складають його власні спостереження або роздуми. Він відвідував культурні заходи, ходив на засідання палати парламенту. Але іноді, В. Жаботинський створював тексти, які повністю або частково спиралися на інші статті. Такі праці він створював дуже зрідка, але про них варто згадати.

Так, наприклад, підсумовуючи для «Одесского листка» 1898 рік в Італії, він звернувся за допомогою до іншого журналіста Алессандро Наталетті, який написав свій огляд на події минаючого року¹⁵². Звісно преса наприкінці року потребувала річні огляди і зрозуміло, що В. Жаботинський, прибувши до Італії тільки в листопаді 1898, не міг дати якісний огляд на те, що відбувалося в Італії протягом останнього року.

Це єдиний відомий нам випадок, коли В. Жаботинський цілеспрямовано звернувся до італійського колеги для того, щоб повністю переказати його статтю. Детальні обставини цього звернення невідомі (що це був за колега і чому він погодився писати статтю за проханням В. Жаботинського). В інших випадках В. Жаботинський просто частково посилався на відомості з інших газет.

Посилання на італійські періодичні видання є також характерною рисою публікацій В.Жаботинського. Він дуже часто звертав увагу своїх читачів на італійські газети. Вже на момент приїзду до Італії він трохи володів італійською мовою¹⁵³ і з часом тільки покращував це вміння. Тому можливість читати італійські газети була йому більш-менш доступною. Це значно розширювало його журналістські можливості, він не тільки

¹⁵² Эгаль. Письма из Рима. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2007. Т.1. С. 122.

¹⁵³Shehtman J. Rebel and Statesman. Vladimir Jabotinsky. The early years. New York, 1956. P. 49.

доповнював свої роздуми інформацією з інших газет, але й аналізував їх діяльність¹⁵⁴.

Серед видань, які згадував В.Жаботинський в своїх оглядах, були, наприклад, газети «Capitale», «Tribuna», «Giorno», «Avanti». Дуже часто він супроводжував згадку про конкретне видання іронічним або просто уточнюючим коментарем. Так, наприклад, В. Жаботинський зіронізував с приводу того, як деякі газети наприкінці року посилили рекламу, пропонуючи річні підписки:

Навіть «Tribuna», порядна, джентельменська «Tribuna», друкує тепер по дві передовиці: в першій (мільким шрифтом) говориться про [...], а в другій (крупним шрифтом) оголошується, що премії «Трібуни» нечувано дешево обійдуться читачам, тому останні запрошуються «поквапитися». До нас заходьте, кавалере!

Для поділу публікацій на окремі групи в межах нашого дослідження виділимо змістовний критерій. Таким чином класифікуємо публікації на ті, що стосуються мистецтва, італійського парламенту, італійських місцевих особистостей та інші новини. Часто бувало так, що в одній замітці одночасно було описано декілька новин з різних сфер.

Від самих перших публікацій і протягом всього перебування в Римі В. Жаботинський доповідав одеситам про питання, що обговорювалися в палаті депутатів римського парламенту, їх можливі наслідки та суспільну реакцію на них. Іноді він також докладно описував сам процес їх обговорення, додаючи деталі стосовно мовних інтонацій і жестів особливо харизматичних депутатів. Ось як він описав випадок обструкції – доволі типового явища саме для італійського парламенту¹⁵⁵:

Підіймається товариш міністра внутрішніх справ Бертоліні [...], щоб відповідати, але в ту ж саму хвилину грохот пюпітрів заповнює залу: уся ліва стукає, центр і права відгукуються ревом обурення. Бертоліні стоїть, спираючись руками на край столу і, вочевидь, з презирством дивиться зі своєї висоти на цей безлад; потім знизує плечима і сідає.

¹⁵⁴ Напр. Вл.Эгаль. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2007. Т.1., кн. 1. С. 171.

¹⁵⁵ Bell L. Obstruction in parliaments: a cross-national perspective / *Journal of Legislative Studies*. 2008. № 24. P. 32.

З часом в замітках В. Жаботинського стало з'являтися ще більше аналітики, прогнозування¹⁵⁶. Очевидно з часом він став ще краще орієнтуватися в політичному становищі тогочасної Італії, часто давав власну характеристику окремим депутатам міністерства¹⁵⁷.

Ще одним джерелом для пошуку новин для В. Жаботинського було мистецтво. Він коментував такі події, як, наприклад, вихід нових праць сучасних італійських письменників, прем'єри опер, діяльність найвідоміших акторів Італії.

З публікацій В. Жаботинського видно, що він вважав себе достатньо компетентним в сфері мистецтва, даючи рецензію, він іноді доволі сміливо критикував митців. Про письменника Г. Д'Аннуціо В. Жаботинський згадував майже завжди досить саркастично як в контексті мистецтва, так і в контексті політики (Г. Д'Аннуціо входив до малої палати депутатів): «До речі пан Д'Аннуціо випустив минулого тижня нову драму «La Gioconda», витвір надзвичайно чудовий...для нього»¹⁵⁸.

Однією з характерних форм, за допомогою яких В. Жаботинський розповідав про італійське життя, були огляди. Він брав певне явище і описував його в часі або в просторі. Цікавими, наприклад, є нариси, які В. Жаботинський присвятив італійській молоді¹⁵⁹, італійським газетам¹⁶⁰, римському театру¹⁶¹, масонству в Римі¹⁶², окремі огляди кар'єрного шляху

¹⁵⁶Altalena. Рим. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2007. Т.1., кн. 1. С. 365.

¹⁵⁷Див напр. Altalena Рим. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2007. Т.1., кн. 1. С. 363.

¹⁵⁸В.Э.Рим. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2007. Т.1., кн. 1. С. 113.

¹⁵⁹ Altalena. Рим. Молодежь. *Одесские новости*. 1900. № 5008. 7 июля. С. 1.

¹⁶⁰ Altalena. Рим. Caffè Aragno. *Одесские новости*. 1900. № 4951. 4 мая. С.2.

¹⁶¹ Altalena. Театр в Риме. *Одесские новости*. 1900. № 4926. 6 апреля. С.4.

¹⁶²Эгаль.Рим. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2007. Т.1., кн. 1. С. 136.

італійської акторів Дж. Пеццани¹⁶³ і Е. Новеллі¹⁶⁴ та інші явища італійської культури.

Окремо варто відзначити опис такого явища як італійська мафія. Цій темі було присвячено декілька статей для різних видань в період грудень-січень 1889-1900¹⁶⁵. Приводом стала гучна подія, яка була викликана свавіллям сицилійської мафії та довгим судовим процесом навколо окремого епізоду, який стосувався звинувачення одного з діючих депутатів італійського парламенту у замовленні вбивства. Окрім власне подій, які коїлися навколо цього епізоду, В. Жаботинський вдався до аналізу злочинних угруповань як явища¹⁶⁶.

Часто ранню творчість В. Жаботинського асоціюють з фейлетонами. Такий жанр дійсно займав важливе місце в його творчості, але протягом 1898-1901 років В. Жаботинський не дуже часто вдавався до такого жанру.

Задля того, щоб побачити різницю між аналітичними статтями В.Жаботинського 1898-1901 років і його більш пізніми статтями, вже більш схожими по формату на фейлетони, важливо зазначити конкретно, що ми маємо на увазі під цим терміном, оскільки цей жанр перетерпів певні зміни з моменту свого зародження. В даному випадку буде доречним скористуватися цитатою самого В.Жаботинського щодо того, як він розумів що таке фейлетон. Наведемо текст В. Жаботинського з його передмови для книги Т. Герця «Фейлетони»:

Це [фейлетони]– газетна література тільки за розміром, але не за змістом, не за художньою цінністю. Мініатюра, коли вона народилася з першоджерела душі, відображає мудрість всього життя автора та знайде відгук у людей схожого настрою не тільки сьогодні, але через десять років і більше¹⁶⁷.

¹⁶³ Напр. Altalena. Силуэты итальянской сцены. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С.352-354.

¹⁶⁴ Altalena. Силуэты итальянской сцены. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С.317-321.

¹⁶⁵ Напр. Эгаль. Письма из Рима. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С.218-220.

¹⁶⁶ Altalena. Рим. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С.378-379.

¹⁶⁷ Герць Т. Фельетоны. Пер. с нем. С.А. Розовой.СПБ, 1912. С. 4.

В статтях В. Жаботинського за 1898-1901 роки дійсно присутні роздуми, які виходять за межі злободенного коментаря і можуть зацікавити і сучасного читача. Однак про свої римські кореспонденції В. Жаботинський в своїх спогадах згадував як про такі, що є вже не актуальними зараз¹⁶⁸. Хоча деякі його художньо-публіцистичні твори друкувалися в газеті «Одесские новости» в рубриці «Маленький фейлетон».

Треба мати на увазі, що на той час В.Жаботинський все ще не полишав свої прагнення реалізувати себе як письменника і певно використовував газетні статті як одну з можливостей проявити свої письменницькі і філософські здібності. Найбільш вдалі він все ж таки зберігав. У 1903 році в листі до М. Горького він просив звернути увагу вже саме на його газетні фейлетони:

Я потрапив в газету і ніколи, скоріше за все, не повернуся. Тому особи, що раніше передбачали мені гарні речі, зараз вважають, що я загинув. Я не хочу так вважати, тому що знаю, що на деякі з моїх фейлетонів я просадив багато пристрасті і сказу. Мені було б боляче примиритися з тим, що вони за своє газетне походження, приречені на забуття.

Зазначимо, що серед перелічених в листі фейлетонів немає жодного з 1898-1901 років, проте цей лист дає нам зрозуміти, що В. Жаботинський доволі рано став усвідомлювати цінність окремих своїх газетних праць.

Отже, основними серед усіх культурних явищ в Римі В. Жаботинський найчастіше описував ті, що стосувалися політики або мистецтва. Він відшукував інформацію для своїх текстів з різних джерел і якісно її подавав в свої публікаціях. Його публікації окрім того, що являли собою актуальну інформацію для читачів одеських газет, вони представляли собою також певну художню цінність, оскільки автор відповідально і тендітно ставився до написання текстів.

3.3. Класифікація за кількісними показниками

Для того, щоб отримати більш точне уявлення про діяльність В. Жаботинського в Італії, зокрема його продуктивність як журналіста,

¹⁶⁸ Жаботинский В. Повесть моих дней / Пер. с ивр. Н. Бартман. Иерусалим. 1985. С.30.

перериви в роботі всередині періоду з 1898 по 1901 роки та співпрацю з різними періодичними виданнями, використаємо методи кількісного аналізу.

Для уявлення того, наскільки продуктивною була робота В.Жаботинського, нами зібрано дати виходу його публікацій в газетах, підраховано кількість публікацій за кожен місяць і відображено в графіках окремо за кожен рік (додатки 5-8).

При цьому варто мати на увазі, що кількість опублікованих праць не дорівнює кількості написаних ним статей. Цілком природно, що за відсутністю журналістського досвіду, багато статей, написаних В. Жаботинським були забраковані цензором. Таке припущення підкріплюється тим, як згадував про ці часи В.Жаботинський в одному зі своїх автобіографічних творів: «мої кореспонденції друкувалися п'ята через десяту, а те, що я отримував за них, зникало без сліду»¹⁶⁹. І хоча на інформацію з такого джерела не можна покладатися як факт, але така ситуація цілком вкладається в наше уявлення середовища, в якому працював В.Жаботинський.

Відобразивши кількість опублікованих статей за кожен місяць, можна побачити, що точний період роботи В.Жаботинського в якості римського кореспонденту триває з невеликими переривами з листопада 1898 року по серпень 1901 року.

Проаналізувавши дані, відображені в графіку, можна побачити наступну інформацію щодо журналістської діяльності В. Жаботинського в Італії. По-перше, основними газетами, в яких працював В. Жаботинський, були «Одесские новости» та «Одесский листок». Існують також публікації в петербурзькій газеті «Северный курьер» атрибутовані В. Жаботинському членами редколегії «Повної збірки творів Жаботинського». Як було зазначено в огляді джерел, такі атрибуції можна прийняти як цілком доречні, оскільки текст іноді майже повністю співпадає у двох статтях з різних газет.

¹⁶⁹ Altalena. Studentesca: из жизни русских студентов за границей. Очерк I-й. *Одесские новости*. 1900. № 510. 16 октября. С.1

До того ж В. Жаботинський називав газету «Северный курьер», згадуючи перші газети, в яких публікувалися його праці¹⁷⁰. Однак заради уникнення розбіжностей, триматимемося точки зору офіційної бібліографії, тому атрибутовані твори не було включено в підрахунки.

По-друге, в наведеному нами графіку можна помітити, що фіксованої кількості кореспонденцій на вимогу редактора обох газет («Одесские новости» та «Одесский листок») скоріше за все не було. Тексти В. Жаботинського (так само як і замітки інших закордонних кореспондентів) виходили нерегулярно, що можна побачити, продивившись, наприклад, декілька випусків газети «Одесские новости» за 1899 рік підряд.

По-друге, з графіку видно, що протягом періоду, який ми роздивляємося, праці В. Жаботинського з'являлися в різних періодичних виданнях. З дат опублікування видно, що зазвичай він працював з кожним виданням окремо, але дійсно були випадки коли він, працюючи кореспондентом одного видання, співпрацював з іншими.

Зокрема, як видно з графіку, період співпраці одночасно з різними виданнями випадає на кінець 1899-го-початок 1900-го років. Згідно офіційній бібліографії, в березні 1900-го року закінчуються публікації В.Жаботинського в газеті «Одесский листок» і починаються публікації в газеті «Одесские новости».

Згідно «ПЗТЖ» перед переходом В. Жаботинського в газету «Одесские новости» його публікації з'являлися також в газеті «Северный курьер», тому можливо пов'язати з цим перехід В.Жаботинського з одної газети до іншої. Наприклад, можливо редакторів «Одесского листка» не сподобалося, що В. Жаботинський, хай навіть під іншим псевдонімом, співпрацював з іншою газетою. Або можливо В. Жаботинський сам захотів перейти до іншої газети

¹⁷⁰ Zeev Zhabotinskiy. Sipur Yamay, 1937 (фрагменти автобіографії В.Жаботинського). URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=114664> (дата останнього звернення 14.05.2021) Р. 22.

і наприкінці 1899-го року вже почав пробувати себе в інших виданнях і врешті повернувся до «Одесских новостей».

Обидва припущення не підтверджуються більш надійними джерелами, однак сам факт переходу В. Жаботинського з газети «Одесский листок» в газету «Одесские новости» в березні 1900-го року підтверджується офіційною бібліографією. І в своїх спогадах В.Жаботинський зазначав, що переходив з «Одесского листка» в «Одесские новости» під час свого перебування в Римі¹⁷¹.

Варто також зазначити, що В.Жаботинський продовжив працювати в газеті «Одесские новости» і після повернення з Риму. В одному зі своїх автобіографічних нарисів він, говорячи про кореспонденції з Риму, взагалі згадував тільки газету «Одесские новости»¹⁷². Отже, одеською газетою, в якій надруковано найбільша кількість публікацій В.Жаботинського, є саме «Одесские новости».

По-третє, на графіку також видно те, що були періоди протягом яких, наскільки відомо на сьогоднішній день, праці В. Жаботинського не друкувалися в жодному з видань. Зокрема це періоди з червня включно по жовтень 1899 року (між цими межами відома одна публікація за липень – художня розповідь без стосунку до Італії); з серпня по грудень 1900 року. В вересні вийшли лише дві публікації (одна з них не увійшла до бібліографії і стосується взагалі одеського театру). Восени того ж року виходили по частинах тільки нариси «Studentesca. З життя російського студента закордоном» по одному на місяць. І тільки вже в грудні повертаються кореспонденції. Далі кореспонденції з достатньо високою частотою друкуються до серпня 1901 року. Фактично остання кореспонденція

¹⁷¹ Zeev Zhabotinskiy. Sipur Yamay, 1937 (фрагменти автобіографії В.Жаботинського). URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=114664> (дата останнього звернення 14.05.2021) Р. 19.

¹⁷² Автобіографія В.Жаботинського для збірки біографій російських. Архів інститут письменників С.Венгерова 1913 року URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=115393> (дата останнього звернення 14.05.2021).

датується 20 липня 1901, а в серпні вже виходили розповіді хоча і пов'язані з Італією, але у вигляді спогадів.

1 вересня 1901 року починається відома рубрика В. Жаботинського в газеті «Одесские новости» під назвою «Побіжно» («Вскользь»). Це була власна оригінальна рубрика фейлетоніста під псевдонімом Altalena, яку В.Жаботинський вів вже перебуваючи в Одесі. До цього шпальти під заголовком «Побіжно» в газеті «Одесские новости» не було.

Розглядаючи періоди припинення появи кореспонденцій з Риму В. Жаботинського можна помітити, що всі три перерви зачіпають місяць серпень. Скоріше за все в цей час В.Жаботинський їздив додому в Одесу. Нам відомо напевно щонайменше один випадок коли в період з 1898 по 1901 рік В.Жаботинський перебував в Одесі. В серпні 1898 року з листа В.Жаботинського до В.Короленка видно, що лист був надісланий з Одеси¹⁷³.

Навколо місяців коли відбувалося зменшення кількості появи опублікованих праць, в газетах з'являлися публікації В. Жаботинського, які або не пов'язані з Італією, або які засновані на його спогадах, без прив'язки до актуальних подій, як в кореспонденціях.

Під час зниження продуктивності наприкінці літа 1900 року (остання перед переривом публікація надрукована 8 серпня 1900 р.) стали з'являтися публікації, що безпосередньо стосуються подій в Одесі. Наприклад, публікація за 9 вересня 1900 р. (в офіційній бібліографії відсутня), в якій мова йде про одеський міський театр. А далі йдуть публікації, які хоча і пов'язані з Італією, але засновані більше на спогадах, а не актуальних подіях. Це підтверджує припущення про те, що скоріше за все в цей час В. Жаботинський перебував в Одесі.

Серед найбільш продуктивних періодів написання кореспонденцій виділимо грудень 1898 року-включно лютий 1899 років (тобто самий початок

¹⁷³Лист В.Жаботинського до В.Короленко від 28 серпня 1899 р. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=102448> (дата останнього звернення 14.05.2021).

журналістської діяльності, далі кількість опублікованих праць тимчасово знижується); травень-липень 1900 року (період, пов'язаний із важливими змінами в Королівстві Італія – позачергові вибори, вбивство короля); а також період з грудня 1900 по березень 1901 років.

Говорячи про динаміку в публікаціях В. Жаботинського варто також звернути увагу на різноманітність псевдонімів, якими користувався В.Жаботинський протягом 1898-1901 років. Серед найбільш використовуваних – «Эгаль» та «Altalena». Іноді використовувалися псевдоніми, прямо пов'язані зі словом «Эгаль» – «В. Эгаль», «Вл. Эгаль», один раз публікація була підписана криптонімом «В.Э.». Один раз було використано підпис «Вл. И.», деякі атрибутовані твори підписані «Вл. Ж.».

При цьому є чіткий взаємозв'язок між псевдонімами і виданнями, в яких виходили публікації В.Жаботинського. Псевдонім «Эгаль» і всі, що з ним пов'язані, відносяться до газети «Одесский листок». Також на ранньому етапі творчого становлення В.Жаботинський підписував цим псевдонімом свої неопубліковані художні твори¹⁷⁴. Псевдонім «Altalena» – до газети «Одесские новости», в тому числі і типографії цієї газети, в якій пізніше друкувалися окремі збірки творів В.Жаботинського під цим самим псевдонімом. І відповідно, представляючись як кореспондент газети «Одесские новости», він в особистому листуванні додавав до свого прізвища ще і псевдонім «Altalena»¹⁷⁵. Підпис «Вл. И.» був використаний один раз в газеті «Южное обозрение». Інші публікації з «Южного обозрения», атрибутовані В.Жаботинському підписані тим самим псевдонімом. Криптонім «Вл. Ж.» стосується творів, атрибутованих з газети «Северній курьер».

¹⁷⁴ Лист В.Жаботинського до В. Короленко від 26 квітня 1898 р. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=102446> (дата останнього звернення 14.05.2021).

¹⁷⁵ Напр. Лист В.Жаботинського до М. Горького (О.Пєшкова) від 28 липня 1903 р. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=102455> (дата останнього звернення 14.05.2021).

На відміну від псевдоніму «Altalena» (з італ. «гойдалки»), походження якого В.Жаботинський пояснив у своїй автобіографії, значення псевдоніму «Эгаль» залишається невідомим. Враховуючи досвід перебування В.Жаботинського в Берні, можна припустити, що слово має походження з німецької мови, зокрема від слова «egal», що означає «байдуже». Такий нетривіальний псевдонім цілком вписується в те, як В. Жаботинський подавав свої перші публікації.

Розглянута нами динаміка підтверджує неоднорідність періоду перебування В. Жаботинського в Римі. За три роки ставалися зміни як в діяльності самого В.Жаботинського, так в середовищі, що його оточувало.

Остання кореспонденція В.Жаботинського з Риму датується серпнем 1901 року. За час перебування в Римі В. Жаботинський набув першого журналістського досвіду, співпраця з редактором «Одеських новостей» зовсім налагодилася, його кореспонденції під псевдонімом «Altalena», як він пише в своїх спогадах¹⁷⁶, набули певної популярності серед одеської публіки і І.Хейфіц запропонував йому писати фейлетон для газети з Одеси. До того ж у вересні в Одеському міському театрі відбулася прем'єрна постановка його п'єси «Міністр Гамм». Після цього В. Жаботинський вже не став продовжувати навчання в Римському університеті. В наступні роки він ще повертався в Рим, але на незначний час.

У вересні 1901 року починається новий період журналістської діяльності В. Жаботинського.

¹⁷⁶ Zeev Zhabotinskiy. Sipur Yamay, 1937 (фрагменти автобіографії В. Жаботинського). URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=114664> (дата останнього звернення 14.05.2021) Р. 22-23.

Висновки

В результаті проведеного дослідження ми дійшли таких висновків стосовно діяльності В.Жаботинського у 1898-1901 роках.

1. На ранньому етапі становлення свого творчого шляху В.Жаботинський бачив себе письменником, а роботу в якості кореспондента сприймав радше як проміжний етап задля заробітку.

Той факт, що В. Жаботинський у 17-тирічному віці наважився покинути гімназію та поїхати навчатися в іншу країну, при цьому самостійно знайшовши собі можливість інтелектуального заробітку, демонструють його пилку цілеспрямованість на межі з впертістю, яка ще не раз відіграватиме роль в його більш зрілому віці і в більш глобальних справах.

2. В. Жаботинський охоче занурився в італійське суспільство, спілкувався в основному з італійцями, не тяжів до російської діаспори. Матеріали для своїх кореспонденцій знаходив на засіданнях палати депутатів, в університеті, в популярному місці збору місцевих жителів – кафе «Аронь», в театрах та на інших культурних заходах.

Перебуваючи в Італії протягом 1898-1901 років В. Жаботинський застав такі визначні події і явища як вбивство короля Умберто I, повернення герцога Абрुцького з рекордної на той час експедиції, позачергові вибори, а також масове розповсюдження марксистської ідеології з уст таких лідерів як Е.Феррі та А.Лабріола.

3. В своїх кореспонденціях В. Жаботинський жодним чином не виділяв події, що стосуються єврейської спільноти. Проте свою думку с приводу деяких аспектів єврейського національного питання мав, і певним чином це відображалось в окремих його публікаціях.

4. Працюючи журналістом, В. Жаботинський паралельно писав художні твори, зокрема короткі розповіді, вірші, створив мінімум дві п'єси, а також робив художні переклади. Він не переставав сприймати себе як письменника і докладав зусилля для того, щоб реалізувати себе саме в цьому напрямі.

Одеські газети із самого початку друкували його розповіді, згодом в газеті «Одесские новости» з'явився один із його нині найвідоміших віршів «Шафлох». В решті решт він домігся того, що в типографії газети «Одесские новости» було окремо видано його п'єсу «Міністр Гамм (Кров)». У вересні 1901 року п'єса була поставлена на сцені Одеського міського театру.

5. Серед кореспонденцій В. Жаботинського переважали ті, що стосуються політики і мистецтва. Окрім новин він також доволі часто звертався до формату аналітичних оглядів, в яких зображав актуальні явища італійської культури.

6. Період 1898-1901 років, який зазвичай в контексті всієї діяльності В.Жаботинського узагальнюється назвами «Римський період», «Студентські роки В.Жаботинського», «Берн і Рим», насправді був достатньо неоднорідним, що підтверджує графік виходу його публікацій в газетах.

Протягом 1898-1901 років В. Жаботинський не раз покидав Рим. До того ж тенденція появи публікацій В.Жаботинського в різних періодичних виданнях має чіткі переходи. За цей час В. Жаботинський один раз перейшов від газети «Одесский листок» до газети «Одесские новости». Існує чіткий зв'язок між псевдонімом В. Жаботинського та періодичним виданням, з яким він працював.

Після повернення з Італії В. Жаботинський продовжив співпрацю з газетою «Одесские новости». Відповідно з декількох газет, в яких почали з'являтися тексти В.Жаботинського на початку його публіцистичної діяльності, найбільш тривалою стала співпраця саме з «Одесскими новостями».

Список джерел і літератури

1. Джерела

1.1. Опубліковані

1. Жаботинский В. Диана. Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. Минск: МЕТ, 2007. Т.1. С. 453-459
2. Жаботинский В. Пятеро. Одесса: Друк, 2007. 200 с.
3. Жаботинский В. Фельетоны. СПб: тип. акц. об-ва тип. дела «Герольд», 1913. 287 с.
4. Жаботинский В. Чужие. Очерки одного «счастливого» гетто. Одесса: Торговый дом Г.М. Левинсона, 1903.
5. Жаботинський В. *Non multum, sed multa / Незалежний культурологічний часопис «І»*. 1996. № 8. С. 53-60.
6. Altalena. В студенческой богеме. Новеллы. Одесса: Типография «Одесских Новостей», 1903.
7. Altalena. Министр Гамм (Кровь). Одесса: Типография «Одесских Новостей», 1901.

1.1.1. Публікації в газетах

1. Вл.И. Аль-Джанеско. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 43-47.
2. Вл.И. Ариэль и Тамара. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 38-43.
3. Вл.И. Взгляды современных беллетристов на воспитание. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 35-38.
4. Вл.И. Во дворце богдыхана. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 63-66.
5. Вл. И. Встреча с Лукени. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 71-73.

6. Вл.И. Из детского мира. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 27-29.
7. Вл.И. Из Швейцарии. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 52-53.
8. Вл.И. Из Швейцарии. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 53-55.
9. Вл.Ж. Италия в 1899 году. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 241-245.
10. Вл.И. Норти. *Одесские новости*. 1898. № 4411. 27 сентября. С. 3.
11. Вл.И. Эдгар Аллан По. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С.30-35.
12. Вл.И. Эдельвейс. *Одесские новости*. 1898. № 4424. 11 октября. С. 3.
13. **Вл. Ж.** Бергли. *Одесские новости*. 1898. № 4316. 19 июня. С. 3.
14. Вл.Ж. Итальянская мафия. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 221-225.
15. Вл. Ж. Мышонок. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 48-51.
16. Вл.Ж. Начало конца. Джордано Бруно. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 259-262.
17. Вл.Ж. Начало сессии палаты. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 251-253.
18. Вл.Ж. Новый роман Д'Аннуцио. В театрах/ *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 279-282.
19. Вл.Ж. Обструкционизм в Италии. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 272-275.

20. Вл.Ж. Обструкция. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 267-269.
21. Вл.Ж. Первые стычки. «Quo vadis». *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 263-264.
22. Вл.Ж. «Перевоспитание» Сицилии и дело Нотарбартоло. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 255-257.
23. Вл.Ж. «Тоска» Пуччини. Данте со сцены. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 248-250.
24. Вл.Ж. Anno Santo Театральный конгресс. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 228-231.
25. **Вл. Эгаль.** Буря. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 188-195.
26. Вл. Эгаль. Для «дневника». *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 132-135.
27. Вл.Эгаль. Душа и тело. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 170-178.
28. Вл.Эгаль. Ницца la Bella. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 204-214.
29. Вл. Эгаль. Письма из Рима. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 270-272.
30. Вл.Эгаль. Письма из Рима. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С.165-176.
31. Вл. Эгаль. Правда. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 195-199.
32. Вл. Эгаль. Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 163-165.

33. Вл.Эгаль. Святки в Италии. «Мео». *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 113-121.
34. Вл. Эгаль. Ульрих. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С.159-163.
35. Вл. Эгаль. Чочара. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 88-93.
36. **В. Эгаль.** Кот-Мурлыка. Н.П. Вагнер. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 199-204.
37. В.Эгаль. Письма из Рима. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С.231-234.
38. В. Эгаль. Письма из Рима. Итоги 1899 года в Италии. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 234-236.
39. В.Эгаль. Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 253-254.
40. **В.Э.** Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 111-113.
41. **Эгаль.** Во славу науки. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 73-75.
42. Эгаль. Карнавал в Риме. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С.153.
43. Эгаль. Письма из Рима. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 82-85.
44. Эгаль. Письма из Рима. У русских художников. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 95-100.

45. Эгаль. Письма из Рима. Против ножа. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 100-102.
46. Эгаль. Письма из Рима. У русских художников. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С.107-109.
47. Эгаль. Письма из Рима. 1898 год. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 122-125.
48. Эгаль. Письма из Рима. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 145-147.
49. Эгаль. Письма из Рима. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С.147-149.
50. Эгаль. Письма из Рима. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 155-156.
51. Эгаль. Письма из Рима. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 157-158.
52. Эгаль. Письма из Рима. Г-н Семирадский. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 178-184.
53. Эгаль. Письма из Рима. Римское гетто. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 184-188.
54. Эгаль. Письма из Рима. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 214-216.
55. Эгаль. Письма из Рима. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 216-218.
56. В.Эгаль. Письма из Рима. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 218-220.

57. Эгаль. Письма из Рима. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 226-227.
58. Эгаль. Письма из Рима. Мафия. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 237-240.
59. Эгаль. Письма из Рима. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С.245-248.
60. Эгаль. Письма из Рима. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 257-259.
61. Эгаль. Письма из Рима. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 265-267.
62. Эгаль. Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 80-82.
63. Эгаль. Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 93-94.
64. Эгаль. Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 103-105.
65. Эгаль. Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 105. 107.
66. Эгаль. Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 109-111.
67. Эгаль. Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 125-126.
68. Эгаль. Рим. La malavita. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 126-129.
69. Эгаль. Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 129-130.
70. Эгаль. Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 130-132.

71. Эгаль. Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С.136-137.
72. Эгаль. Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 137-139.
73. Эгаль. Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 139-141.
74. Эгаль. Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 141-142.
75. Эгаль. Рим. Из нравов клерикальной печати. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 143-145.
76. Эгаль. Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 153-155.
77. Эгаль. Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 168-170.
78. Эгаль. С дороги. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 75-79.
79. Эгаль. С дороги. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 85-88.
80. **Altalena.** Городской театр. *Одесские новости.* 1900. № 5075. 18 сентября. С.3.
81. Altalena. Задача. *Одесские новости.* 1900. № 4953. 6 мая. С.4.
82. Altalena. Ночь на Ивана Купала. *Одесские новости.* 1901. № 5327. 19 июня. С.1.
83. Altalena. Министр Гамм. *Одесские новости. Веч. Приложение.* 1901. № 5230. 3 марта. С.1.
84. Altalena. Министр Гамм. *Одесские новости. Веч. Приложение.* 1901. № 5229. 2 марта. С.1.

85. Altalena. Неаполь. На распутье. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 491-495.
86. Altalena. Письма из Неаполя. Altalena. *Одесские новости.* 1901. № 5381. 8 августа. С.1
87. Altalena. Невежа. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 365-371.
88. Altalena. Об актерской оседлости. *Одесские новости. Веч. Приложение.* 1901. № 5192. 22 января. С. 1.
89. Altalena. Одна минута. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 375-378.
90. Altalena. Письма из Неаполя. Altalena. *Одесские новости.* 1901. № 5367. 31 июля. С.1
91. Altalena. Письма из Рима. Аника-воин. «Travaso». *Одесские новости.* 1901. № 5321. 13 июня. С.1.
92. А. Прием иностранцев в итальянские университеты. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 572-574.
93. Altalena. Рим. *Одесские новости.* 1900. № 4912. 22 марта. С.2.
94. Altalena. Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 282-285.
95. 100. Altalena. Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 289-293.
96. Altalena. Рим. *Одесские новости.* 1900. №4944. 27 апреля. С.2.
97. Altalena. Рим. *Одесские новости.* 1900. № 4948. 1 мая. С.1
98. Altalena. Рим. Caffe Aragno. *Одесские новости.* 1900. № 4951. 4 мая. С.2.
99. Altalena. Рим. Новая палата. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 222.

100. Altalena. Рим. Образцы «Вырождения». *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 322-324.
101. Altalena. Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 324-327.
102. Altalena. Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 328-330.
103. Altalena. Рим. Новое министерство. *Одесские новости.* 1900. № 4992. 19 июня. С. 1.
104. Altalena. Рим. Молодежь. *Одесские новости.* 1900. № 5008. 7 июля. С. 1.
105. Altalena. Рим. Убийство короля Умберто. *Одесские новости.* 1900. № 5024. 24 июля. С. 1.
106. Altalena. Рим. *Одесские новости.* 1900. № 5025. 25 июля. С. 1.
107. Altalena. Рим. Следы заговора. Новый король. Другие сведения. *Одесские новости.* 1900. № 5027. 27 июля. С. 2.
108. Altalena. Рим. Следы заговора. *Одесские новости.* 1900. № 5026. 26 июля. С. 2.
109. Altalena. Рим. Королева Маргарита. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 346-349.
110. Altalena. Рим. *Одесские новости.* 1900. № 5031. 31 июля. С. 1.
111. Altalena. Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С.356-359.
112. Altalena. Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 359-361.
113. Altalena. Рим. Экс-депутат Де Феличе. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 362-365.

114. Altalena. Рим. Сто лет после «Тоски». *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 371-374.
115. Altalena. Рим. Разного рода бандиты. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 378-381.
116. Altalena. Рим. *Одесские новости. Веч. Приложение.* 1901. № 5174. 3 января. С. 1.
117. Altalena. Рим. Экспедиция герцога Абрुццкого. *Одесские новости. Веч. Приложение.* 1901. № 5178. 8 января. С. 1.
118. Altalena. Рим. *Одесские новости.* 1901. № 5180. 11 января. С.1
119. Altalena. Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 396-400.
120. Altalena. Рим. Д.Верди. *Одесские новости. Веч. приложение.* 1901. № 5190. 20 января. С.1.
121. Altalena. Рим. Новая опера Масканьи. *Полное собрание сочинений*
122. Altalena. Рим. Д.Верди. *Одесские новости. Веч. приложение.* 1901. № 5199. 29 января. С.1.
123. Altalena. Рим. Культурность или невежество? *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 409-413.
124. Altalena. Рим. *Одесские новости.* 1901. № 5202. 2 февраля С.2.
125. Altalena. Рим. История четырех нимф. Новая драма. *Одесские новости.* 1901. № 5208. 9 февраля. С.1
126. Altalena. Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф.Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 424-427.
127. Altalena. Рим. *Одесские новости.* 1901. № 5211. 13 февраля. С.1.
128. Altalena. *Одесские новости.* 1901. № 5226. 27 февраля. С.1.
129. Altalena. Рим. Уличная жизнь. *Одесские новости.* 1901. № 5227. 1 марта. С.1

130. Altalena. Рим. *Одесские новости. Веч. Приложение.* 1901. № 5226. 27 февраля. С.1.
131. Altalena. Рим. *Одесские новости .Веч. Приложение.* 1901. № 5228. 1 марта. С.2.
132. Altalena. Рим *Одесские новости.* 1901. № 5230. 6 марта. С.1.
133. Altalena. Рим *Одесские новости.Веч. приложение.* 1901. № 5233. 4 марта. С.2.
134. Altalena. Рим.*Одесские новости.Веч. Приложение.* 1901. № 5234. 7 марта. С.1.
135. Altalena. С берегов Тибра. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. / гол. ред. Ф.Дектор.* Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 443-446.
136. Altalena. Рим. *Одесские новости.* 1901. № 5254. 29 марта. С.2.
137. Altalena. Рим. *Одесские новости.* 1901. № 5258. 4 апреля. С.1
138. Altalena. Рим. *Одесские новости.* 1901. № 5261. 7 апреля. С.2
139. Altalena. Рим. *Одесские новости.*1901. № 5262. 8 апреля. С.3.
140. Altalena. Рим. Gabriele. *Одесские новости.* 1901. № 5278. 25 апреля. С.1.
141. Altalena. Рим. *Одесские новости.* 1901. № 5284. 1 мая. С.1.
142. Altalena. Рим. *Одесские новости.* 1901. № 5286. 3 мая. С.2.
143. Altalena. Рим. *Одесские новости.* 1901. № 5287. 4 мая. С.1.
144. Altalena. Рим. Altalena. *Одесские новости.* 1901. № 5307. 30 мая. С.1
145. Altalena. Рим. *Одесские новости.* 1901. № 5310. 2 июня. С.1.
146. Altalena. Рим. Между королем и нацией. *Одесские новости.* 1901. № 5314. 6 июня. С.1.
147. Altalena. Рим. *Одесские новости.* 1901. № 5319. 11 июня. С.1.
148. Altalena. Рим. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т. / гол. ред. Ф.Дектор.* Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 495-497.
149. Altalena. Рим. *Одесские новости.* 1901. № 5325. 17 июня. С. 3.

150. Altalena. Силуэты итальянской сцены. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф. Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 317-321.
151. Altalena. Силуэты итальянской сцены. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф. Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 352-354.
152. Altalena. «Сирано де Бержерак» на римской сцене. *Одесские новости*. 1900. № 4960. 14 мая. С.4.
153. Altalena. Театр в Риме. *Одесские новости*. 1900. № 4926. 6 апреля. С.4.
154. Altalena. Силуэты итальянской сцены. *Полное собрание сочинений Жаботинского в 9-ти т.* / гол. ред. Ф. Дектор. Минск, 2008. Т.2, кн.1. С. 381-384.
155. Altalena. Ученическая газета. Altalena. *Одесские новости*. 1901. № 5296. 16 мая. С.2
156. Altalena. Studentesca: из жизни русских студентов за границей. Очерк I-й. *Одесские новости*. 1900. № 510. 16 октября. С.1.
157. Altalena. Studentesca: из жизни русских студентов за границей. Очерк IV-й. *Одесские новости*. 1901. № 5245. 19 марта. С.1.

1.2. Електронні ресурси

1. Документ, що засвідчує зарахування В.Жаботинського до Римського університуту як вільного слухача курсів з прав на 1898-1899 навчальний рік. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=100336> (дата останнього звернення 14.05.2021), ст. в ел. в документі 2.
2. Записка від Педагогічної ради Одеської 2-ї Прогімназії за 4 червня 1891 р. про нагородження В.Жаботинського книгою за гарну поведінку і успіхи у навчанні. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=100439> (дата останнього звернення 14.05.2021) ст. в ел. документі 2.

3. Перша сторінка книги, якою нагороджено В.Жаботинського в прогімназії. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=100439> (дата останнього звернення 14.05.2021) ст. в ел. документі 3
4. Стаття М. Кляйнмана про В.Жаботинського, включаючи рукописні правки В.Жаботинського. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=100334> (дата останнього звернення 14.05.2021), сторінки в ел. в документі 12-20.

1.2.1. Кореспонденція

1. Лист В. Короленка до В. Жаботинського від 12 травня 1898 р. Опубл.: Короленко В. Собрание сочинений: в 10-ти т. / сост. С. Короленко, Н. Короленко-Ляхович. Москва: Гослитиздат, 1956. Т. 10.Письма. С. 277. URL: <https://dlib.rsl.ru/viewer/01005434091#?page=268> (дата останнього звернення 14.05.2021).
2. Лист В. Жаботинського до А. Ріщіні від 23 червня 1901 р. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=102450> (дата останнього звернення 14.05.2021).
3. Лист В. Жаботинського до В. Короленка від 26 квітня 1898 р. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=102446> (дата останнього звернення 14.05.2021).
4. Лист В. Жаботинського до В. Короленка від 29 червня 1898 р. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=102447> (дата останнього звернення 14.05.2021).
5. Лист В. Жаботинського до В. Короленка від 28 серпня 1899 р. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=102448> (дата останнього звернення 14.05.2021).
6. Лист В. Жаботинського до І. Буніна від 7 січня 1900 р. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=102449> (дата останнього звернення 14.05.2021).

7. Лист В. Жаботинського до М. Горького (О. Пешкова) від 28 липня 1903 р. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=102455> (дата останнього звернення 14.05.2021).
8. Лист В. Жаботинського до С. Венгерова від 24 лютого 1900 р. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=133942> (дата останнього звернення 14.05.2021).
9. Лист В. Жаботинського до С. Венгерова від 26 березня 1900 р. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=133943> (дата останнього звернення 14.05.2021).
10. Лист В. Жаботинського до С. Венгерова від 22 червня 1900 р. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=133944> (дата останнього звернення 14.05.2021).

1.2.2. Автобіографічні праці В. Жаботинського

1. Автобіографічний очерк для Єврейської енциклопедії Югославії у 1938 р. URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=100334> (дата останнього звернення 14.05.2021), ст. в ел. документі 22-34.
2. Автобіографія В. Жаботинського для збірки біографій російських. Архів інститут письменників С. Венгерова 1913 року URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=115393> (дата останнього звернення 14.05.2021).
3. Zeev Zhabotinskiy. Sipur Yamay, 1937 (фрагменти автобіографії В.Жаботинського). URL: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=114664> (дата останнього звернення 14.05.2021).

2. Література

2.1. Монографії, збірки статей

1. Войтоловский Л. Жизнь Владимира Галактионовича Короленко. Киев: Изд-е культотдела профсоюза совработников, 1922.
2. Герцль Т. Фельетоны / пер. с нем. С.А. Розовой. СПб: : тип. акц. об-ва тип. дела «Герольд», 1912. 224 с.

3. Жаботинский В. Повесть моих дней / пер. с ивр. Н. Бартман. Иерусалим: Сифрият Алия, 1985
4. Кацис Л. «Русская весна» В. Жаботинского. Москва: Российский государственный гуманитарный университет, 2019. 828 с.
5. Клейнер І. Владімір (Зеев) Жаботинський і українське питання. Вселюдськість у шатах націоналізму. Київ-Едмонтон: Канадський інститут українських студій, 1995. 263 с.
6. Недава И. Владимир Жаботинский: вехи жизни. Пер. с ивр. Дов Таубина, Татьяны Груз. Ростов-на-Дону: Феникс, 1998.
7. Процесс Эмиля Золя в связи с процессами Дрейфуса и Эстергази: полный отчет с портретами. Кишинев: типо-литография Э.Шлиомовича, 1898. 188 с.
8. Срібняк І. Італія: короткий нарис історії. Рим-Київ: Consortium scientifico-educatif Lucien Febvre, 2019. 205 с.
9. Эмиль Золя и капитан Дрейфус: новый сенсационный роман. Варшава: изд. Книж. магазина М.А. Ковнера, 1898. 192 с.
10. Halkin H. Jabotinsky: A Life. New Haven: Yale University Press, 2014. 246 p.
11. Katz Sh. Lone Wolf. A Biography of Vladimir (Ze'ev) Jabotinsky.- NY: Barricade Books Inc., Vol. 1. 1996.
12. Natkovich S. Beyn Aneni Zohar. Jerusalem: Magnes Press, 2015.
13. Shehtman J. Rebel and Statesman. Vladimir Jabotinsky. The early years. New York: American Book-Stratford Press, 1956. 441 p.
14. Stanislawski M. Zionism and the fin de siècle: cosmopolitanism and nationalism from Nordau to Jabotinsky. Berkeley: University of California Press, 2001.
15. Stow K. The Consciousness of Closure: Roman Jewry and Its Ghet. // Stow K. Jewish Life in Early Modern Rome. Challenge, Conversion, and Private Life. London: Routledge, 2018 P. 387-400.

16. Yosef Nedava. Zeev Zhabotinskiy. Ish Ve-maavkav. Tel-Aviv: Institute of Jabotinsky, 1986. 84 p.
17. Zhabotinskiy A. Avi Zeev Zhabotinskiy. Tel-Aviv: Steimatzky's agency Ltd., 1980. 215 p.

2.2. Статті

18. Бакунцев А. И. А. Бунин и газета «Южное обозрение». Новые материалы. *История массовых коммуникаций*. 2011. №1.
19. Денисенко О. До інтерпретації жанру новели у світовому літературознавстві / *Культура народів Причорномор'я*. 2004. № 49. С. 109-111.
20. Идельсон М. Летучий боевой отряд Северной области партии Социалистов-революционеров / *Краеведческие записки. Исследования и материалы*. 1993. № 1. С. 7-23.
21. Кацис Л. В. Жаботинский на страницах книг и журналов «Нового литературного обозрения» 2016-2018/ *История Ostcraft*. 2018. № 2. С. 85-109.
22. Копельман З. Жаботинский: от романтики чтения к поступку / *Judaica Petropolitana*. 2017. № 8. С. 117-141.
23. Кувалдина И. Русские художники в первой половине XX века. *Грамота*. 2013. № 7. С. 116-120.
24. Любовець Н. Мемуари (спогади) як джерело біографічних досліджень. *Наукові праці Національної бібліотеки В.І. Вернадського* / гол. ред. Т.Добко. Київ, 2009. С. 277-291.
25. Могильнер М. Fin de Siècle империи: островная утопия Владимира Жаботинского / *Новое литературное обозрение*. 2018. № 1 (149). С. 175-197.
26. Подольський А. Володимир Жаботинський та українські національні змагання першої чверті XX століття: дискусія щодо цінностей міжетнічних взаємин. *Наукові записки ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України* / ред. Ю. Левенець. Київ, 2010. № 49. С. 185-192.

27. Савчинський В. Періодична преса: Цензурна політика Російського уряду (друга половина XIX ст.). *Проблеми історії України XIX – початку XX ст.* / гол.ред. О.Реєнт. Київ, 2010. Вип. 17. С 280-286.
28. Федоров и Жаботинский / ред. Е.Барух. *Мория*. 2005. №3. С 185-186.
29. Сырова Ю. Путь в литературу через периодику: журналистская деятельность Александра Митрофановича Федорова. *Известия Саратовского университета*. 2007. Т.7. № 2. С. 102-106.
30. Юдельман Й. Между декадансом и монизмом: амбивалентное нищестанство Жаботинского. *Жаботинский и Россия. Сборник трудов Международно Конференции* / ред. Л.Кацис и Е.Толстая. Стенфорд. 2013. С. 198-206.
31. Adami S. L'ombra del padre: Il caso Calvino / *California Italian Studies*. 2010. № 1. P. 1-65.
32. Baron Sonnino dies; Italy's ex-premier. *The New York Times*. 1922. November 24. P. 16.
33. Bell L. Obstruction in parliaments: a cross-national perspective / *Journal of Legislative Studies*. 2008. № 24. P. 1-37.
34. Bridges P. A prince of climbers / *The Virginia Quarterly Review*. 2000. Vol. 76, № 1. P 38-51.
35. Hyman P. New perspectives on the Dreyfus Affair / *Historical Reflections*. Vol. 31, 2005. № 3. P. 335-349.
36. Markish S. Жаботинский – русский журналист / *Cahiers du Monde Russe et Sovietique*, Vol. 31. 1990. С. 61-75.
37. Markubitskiy Y. Kehaluts lifney ha-mahane. *Ish Basaar. Masot U-Mehkarim al Zeev Jabotinskiy* / editors: Avi Bareli, Pinkhas Ginosar. Jerusalem, 2004. P. 475-491
38. Natkovich S. Pulmus «mashber ha-marksizm» ve-gibush tfisotav ha-ideologiyot ha-mokdamot shel Zhabotinskiy, 1898-1903. *Iyunim be-tekufat Israel* / ed. A. Bareli. Jerusalem, 2012, P. 1-24.

39. Nedava Y. Ha-«yamin» be-tsevat ha-«hegemoniya ha-poalit» / *Nativ*. 1988. № 1. P 56-63.
40. Scott Lerner L. Narrating Over the Ghetto of Rome / *Jewish Social Studies*. 2002. Vol. 8, No 2/3. P.1-38.
41. Stanislawski M. Jabotinsky as Playwright: New Texts, New Subtexts. *Studies in Contemporary Jewry* / ed. by E. Mendelson. Oxford, 1996, Vol.12. p. 40-55.

2.3. Автореферати дисертацій

42. Карпова Т. Творчество Г.И.Семирадского и искусство позднего академизма: Автореф. дис. д-ра искусствоведения: 17.00.04, Москва, 2009. 48 с.
43. Конусова Е. Коллекция автобиографий и библиографических материалов С.А.Венгерова.: Автореф. дис. канд. филол. наук: 10.01.01. СПб, 2016. 22 с.
44. Толмачева Н. Нижний Новгород в раннем творчестве М.Горького: Автореф. дис. канд. филол. наук: 10.01.01. Нижний Новгород, 2011. 23 с.

2.4. Довідкові видання

45. Венгеров С. Источники словаря русских писателей: в 4-х т. – СПб: тип. имп. академ. наук, 1910. Т. 2. 598 с.
46. Жаботинский в Одессе: Литературно-краеведческий справочник / сост. Н.Н.Панасенко. Одесса: Астропринт, 2018. 112 с.
47. Літературознавча енциклопедія: у 2-х т. / редкол. Ю. Ковалів, А. Мещеряк, А.Даниленко та ін. Київ: Академія, 2007. Т. 1. 607 с.
48. Русская периодическая печать (1702-1894): справочник / ред. А. Дементьева, А. Западова и др. Москва: гос. изд-во политич. л-ры, 1959. 835 с.
49. Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона: в 16 т. / редкол. А.Гаркави, Л.Каценельсон и др. СПб: Брокгауз-Ефрон, 1911. Т.10. 958 стб.

50. The Writings of Ze'ev Jabotinsky. A Bibliography (1897-1940) / comp. M. Graur. Tel Aviv: The Jabotinsky Institute in Israel, 2007. 829 p.

2.5. Електронні ресурси

51. Кацис Л. Подземное пламя. К выходу в свет первых томов Полного собрания сочинений Жаботинского. URL: <http://www.jerusalem-korczak-home.com/np/nal/09/np162.html> (дата останнього звернення 16.05.2021).

52. Сведомський П. Останній крок URL: <https://vsdn.ru/museum/catalogue/exhibit10943.htm> (дата останнього звернення 13.05.2021)

53. Сведомський П. Фульвія з головою Цицерона. URL: <https://1941g.files.wordpress.com/2019/04/d0a1d0b2d0b5d0b4d0bed0bcd181d0bad0b8d0b9-d09fd0b0d0b2d0b5d0bb1849-1904.-d0a4d183d0bbd18cd0b2d0b8d18f-d181-d0b3d0bed0bbd0bed0b2d0bed0b9-d0a6d0b8d186d0b5d180d0bed0bdd0b0.1898.-d185.d0bc.jpg> (дата останнього звернення 13.05.2021)

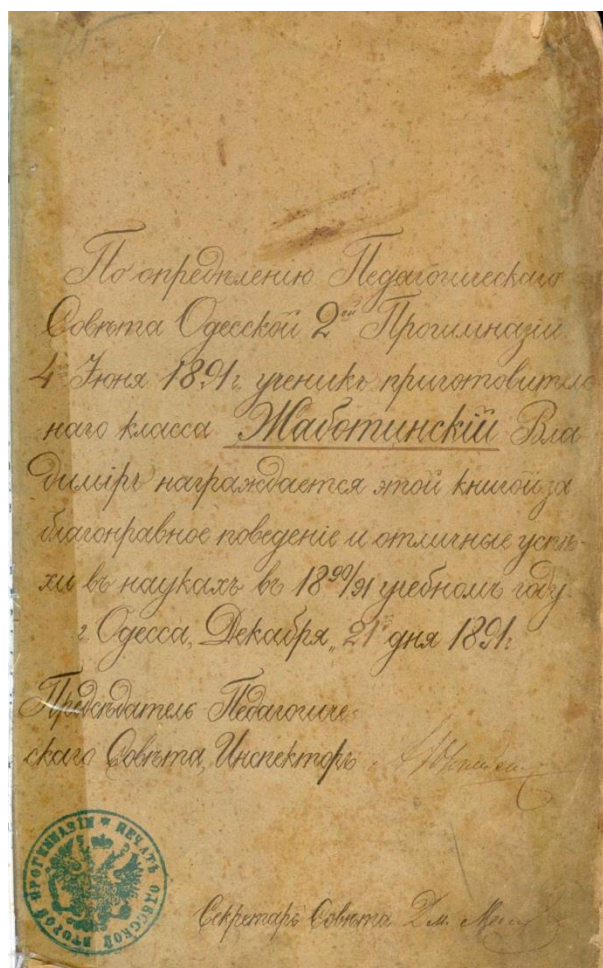
54. Семірадський Г. Христос благословляє дітей. URL: <https://www.invaluable.com/auction-lot/siemiradzki-henryk-christ-blessing-the-children-19-c-6b7cb49245> (дата останнього звернення 13.05.2021)

55. Семірадський Г. Майбутні жертви Колізею. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Henryk_Siemiradzki_-_The_future_victims_of_the_colosseum.jpg (дата останнього звернення 13.05.2021)

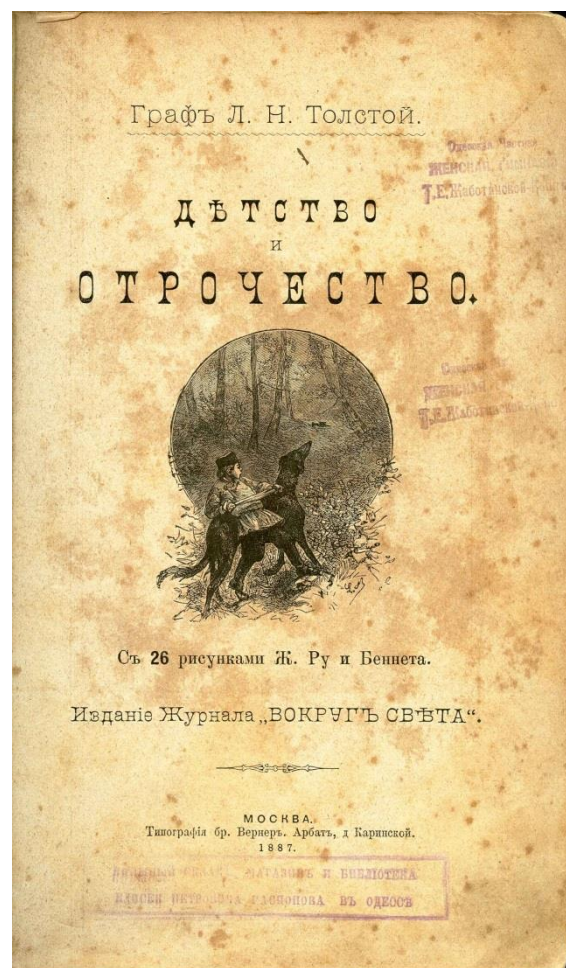
56. Френкель А. Фальсифікація Жаботинського нон-стоп. URL: http://narodknigi.ru/journals/111/falsifikatsiya_zhabotinskogo_non_stop (дата останнього звернення 13.05.2021).

57. Entsiklopediya le-halutsey ha-ishuv ve-bonav: 19 vol. / Ed. D. Tidhar. URL: <http://www.tidhar.tourolib.org/> (дата останнього звернення: 13.05.2021)

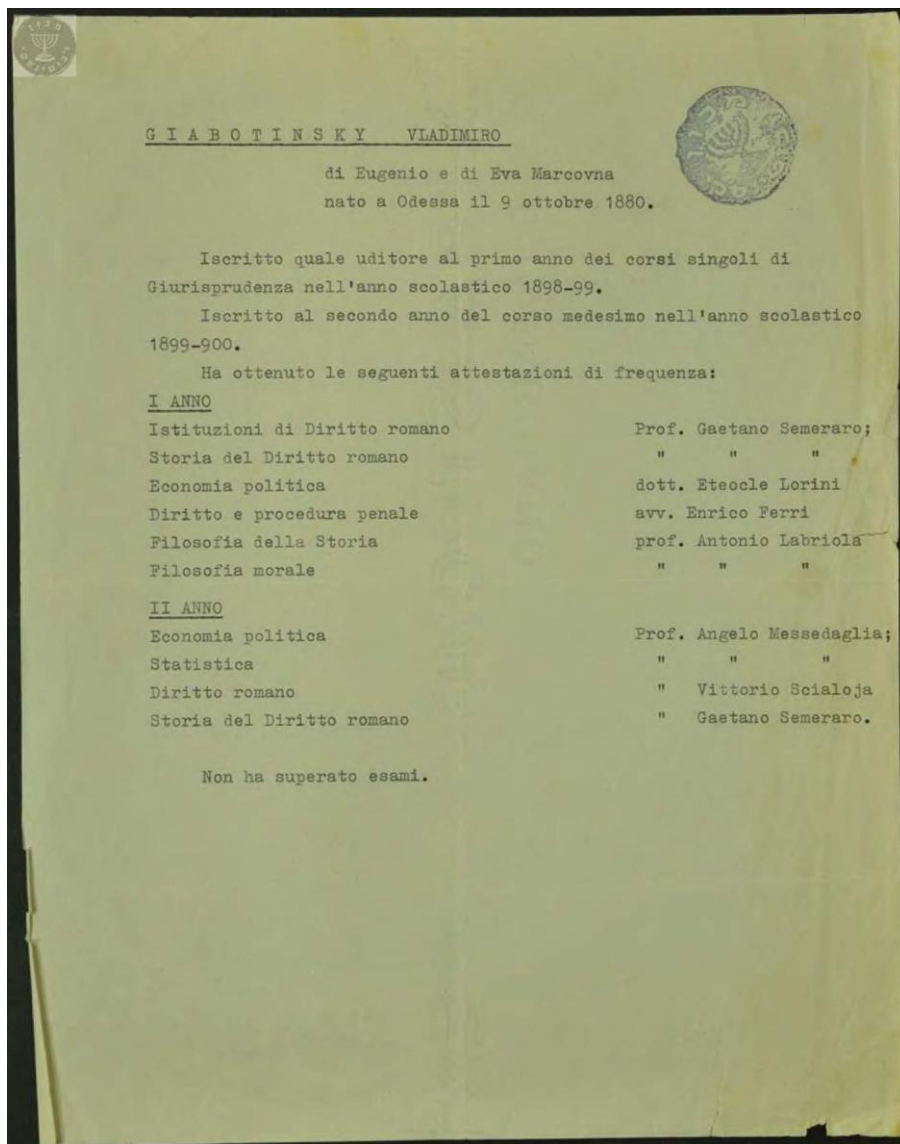
Додатки



Додаток 1. Довідка від Педагогічної ради
Одеської 2-ї Прогімназії.
Джерело: архів Інституту Жаботинського в
Ізраїлі / Електронний ресурс:
[http://en.jabotinsky.org/archive/search-
archive/item/?itemId=100439](http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=100439) (дата
останнього звернення 14.05.2021)



Додаток 2. Перша сторінка книги, якою
було нагороджено В. Жаботинського в
прогімназії.
Джерело: архів Інституту Жаботинського в
Ізраїлі / Електронний ресурс:
[http://en.jabotinsky.org/archive/search-
archive/item/?itemId=100439](http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=100439) (дата
останнього звернення 14.05.2021)



Додаток 3. Документ, що засвідчує зарахування В. Жаботинського до Римського університет як вільного слухача курсів з прав на 1898-1899 навчальний рік.

Джерело: архів Інституту Жаботинського в Ізраїлі / Електронний ресурс: <http://en.jabotinsky.org/archive/search-archive/item/?itemId=100336> ст. в ел. документі 2 (дата останнього звернення 14.05.2021)

Это драматическое стихотворение представляет самостоятельную работу на значительно измененный сюжет итальянской драмы „Sangué“, соч. Роберто Ломбардо. Драма „Sangué“, до сих пор нигде не шедшая на сцену, написана в прозе (издание автора, Catania 1899). Обработка характеров, вводных лиц, диалоги и особенно монологи в „Министр Гамм“ развиты совершенно независимо от драмы „Sangué“; самый остов сюжета последней в „Министр Гамм“ является существенно дополненным.

Картина первая.

Кабинет министра Гамма. Столы, заваленные бумагами, картами. По стенам развешаны большие портреты сановников. Телефон.—Секретарь пишет у стола. Служитель приносит визитную карточку.

Секретарь.

Просите. *Про себя.*—Онъ?

Входитъ профессор Долинъ.

Прошу васъ. Господина министра нѣтъ. Онъ будетъ здѣсь сейчасъ, но врядъ-ли онъ, профессоръ, сможетъ васъ принять сегодня.

Долинъ.

Врядъ-ли?

Секретарь.

Вся машина у васъ въ ходу, какъ видите: война! Извѣстья чередуются такъ быстро, тьма телеграмъ—и, знаете, одна печальибе другой.

Долинъ.

Но у министра найдется пять минутъ на разговоръ объ очень важномъ дѣлѣ?

Секретарь.

Дѣло спѣшно?

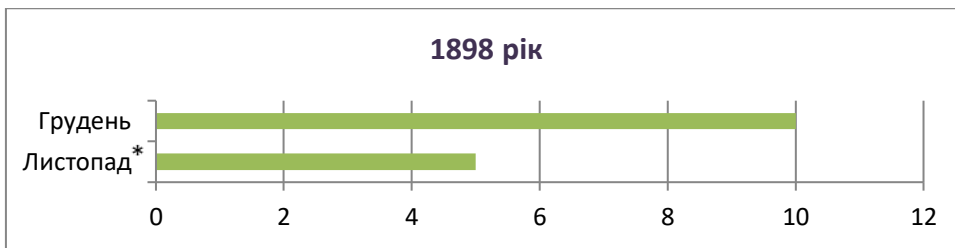
Не знаю... подождите до тѣхъ поръ, пока придетъ. Я передамъ, конечно, сейчасъ-же, но заранѣ говорю, что не ручаюсь.

Долинъ.

Да, благодарю.

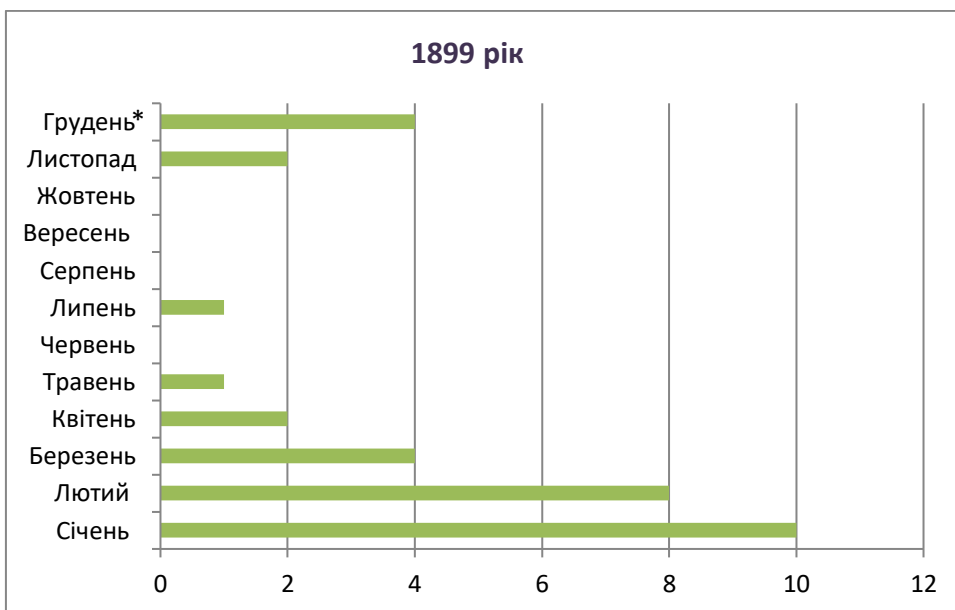
Додаток 4. Фрагмент із п'єси В. Жаботинського «Міністр Гамм(Кров)»

Джерело: Altalena. Міністр Гамм (Кровь). Одесса: Типографія «Одесских Новостей», 1901. С 6-7.



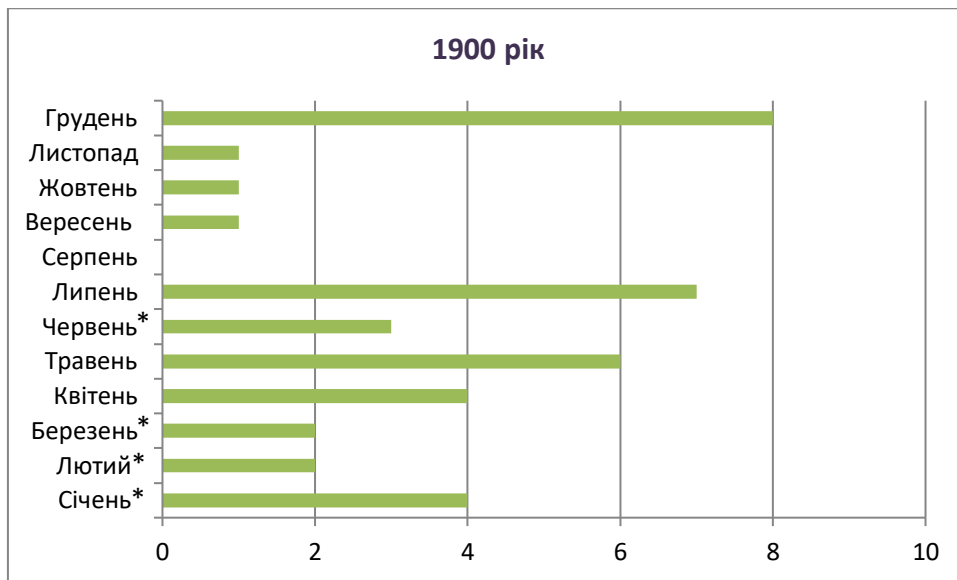
Додаток 5. Графік частоти кореспонденцій В. Жаботинського в газеті «Одесский листок» у 1898 році

*Окрім цього нам ще відома одна атрибутована публікація за листопад з газети «Одесские новости»



Додаток 6. Графік частоти кореспонденцій В. Жаботинського в газеті «Одесский листок» у 1899 році.

* Окрім цього нам відомі ще дві атрибутовані публікації за грудень з газети «Северный курьер».



Додаток 7. Графік частоти кореспонденцій В. Жаботинського в газетах «Одесский листок» та «Одесские новости» у 1900 році.

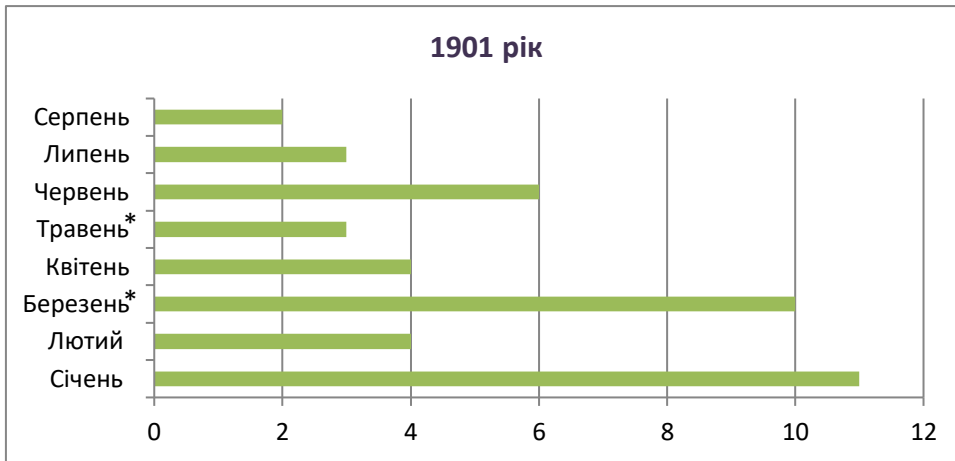
*Окрім цього нам відомі ще 3 атрибутовані публікації за січень з газети «Северній курьер».

За лютий нам відомо 3 атрибутовані публікації в газеті «Северній курьер».

Серед зазначених в березні були 1 публікація в газеті «Одесский листок», 1 – в «Одесские новости» і окрім цього ще 3 атрибутовані публікації з газети «Северній курьер».

За червень окрім зазначених нам відома 1 публікація з газети «Одесские новости», що не потрапила до офіційної бібліографії.

За вересень окрім зазначених нам відома ще 1 публікація з газети «Одесские новости», що не потрапила до офіційної бібліографії.



Додаток 8. Графік чвстоти кореспонденцій В. Жаботинського в газеті «Одесские новости» у 1901 році.

*Окрім цього за березень нам відомо ще 3 публікації в газеті «Одесские новости», що не потрапили до бібліографії.

За травень нам відома ще 1 публікація, окрім зазначених, в газеті «Одесские новости», що не потрапила до офіційної бібліографії.